

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálně pedagogických studií

PETR HOUDEK

II. ročník – kombinované studium

Obor: Speciálně pedagogická andragogika navazující

**KRIMINALITA PÁCHANÁ NA SENIORECH
FENOMÉN SOUČASNOSTI**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. PaedDr. Krejčířová Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a vyznačil veškeré použité
prameny a literaturu.

Olomouc 4. 4. 2011

.....

Děkuji své vedoucí diplomové práce, doc. PhDr. PaedDr. Krejčířové Ph.D., za její vstřícnost, ochotu, spolupráci a cenné rady při konzultacích, jež předcházely konečné podobě této práce.

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Stárnutí populace a jeho důsledky.....	8
1.1 Definice stáří a stárnutí	9
1.1.1 Biologické stáří	9
1.1.2 Sociální stáří.....	10
1.2 Periodizace období stáří.....	11
1.3 Charakteristika procesu stárnutí.....	12
1.3.1 Tělesné změny ve stáří.....	12
1.3.2 Psychické změny ve stáří.....	13
1.3.3 Příprava na stáří.....	13
1.4 Senior.....	14
1.5 Ageismus.....	16
1.6 Senioři a jejich základní lidská práva.....	17
2 Senior a kriminalita.....	20
2.1 Vymezení pojmů týkajících se kriminality.....	20
2.1.1 Kriminalita, její příčiny a podmínky.....	21
2.1.2 Kriminogenní faktory a jejich členění.....	22
2.2 Viktimologie - nauka o obětech trestných činů.....	23
2.2.1 Typologie oběti trestných činů.....	24
2.2.2 Senior jako oběť trestné činnosti.....	25
2.2.3 Viktimizace a viktimmnost.....	26
2.3 Typologie pachatelů.....	29
2.4 Druhy trestné činnosti nejčastěji páchané na seniorech.....	32
2.4.1 Trestné činy proti majetku páchané na seniorech.....	34
2.4.2 Trestné činy proti zdraví.....	37
2.4.3 Trestné činy proti svobodě a právům.....	39
2.5 Domácí násilí	40
2.5.1 Domácí násilí, jeho znaky, druhy a formy.....	41
2.5.2 Domácí násilí páchané na seniorech.....	44
2.6 Vymezení pojmu EAN.....	45

2.7	Prevence kriminality a její členění.....	48
2.7.1	Sociální prevence.....	50
2.7.2	Situační prevence.....	50
2.7.3	Viktimologická prevence.....	51
2.7.4	Policejní prevence.....	51
3	Pomoc obětem trestných činů.....	52
3.1	Laická pomoc	52
3.2	Psychologická pomoc.....	52
3.3	Právní ochrana.....	54
3.3.1	Práva obětí.....	54
3.3.2	Pomoc ze strany Policie ČR.....	55
4	Organizace poskytující pomoc obětem trestných činů.....	57
4.1	Bílý kruh bezpečí.....	58
4.2	Acorus.....	58
4.3	Centrum pro pomoc obětem trestných činů.....	59
4.4	Asociace občanských poraden.....	59
4.5	Specializovaná centra pomoci obětem trestných činů.....	60
 PRAKTICKÁ ČÁST		
5	Metodologická východiska.....	62
5.1	Cíl a úkoly šetření.....	62
5.2	Metody šetření.....	63
5.3	Problémové otázky řízeného rozhovoru.....	65
5.4	Průběh šetření.....	65
5.5	Charakteristika zařízení, kde byl průzkum realizován.....	66
5.5.1	Domov pro seniory Osoblaha.....	67
5.5.2	Domov pro seniory Krnov.....	68
5.5.3	Dům s pečovatelskou službou Bruntál.....	68
5.5.4	Penzion pro seniory Jeseník.....	69

6	Výsledky průzkumu a jejich interpretace	70
6.1	Základní údaje o respondentech.....	70
6.2	Problematika obětí trestného činu.....	75
6.3.	Problematika prevence trestné činnosti.....	80
ZÁVĚR		92
Seznam použité literatury a pramenů.....		95
Seznam grafů.....		100
Seznam tabulek.....		101
Přílohy		
Anotace		

Úvod

Tématem této diplomové práce je „*Kriminalita páchaná na seniorech*“. Důvodem mé volby zpracovat tuto práci na uvedené téma je především zájem profesní. Z jiného úhlu pohledu je to velice zajímavé a v neposlední řadě velmi aktuální téma, které si zaslouží dostatečnou pozornost.

Lidská populace stále více stárne, s tímto trendem by měla naše společnost stále více počítat a věnovat tématu stáří větší pozornost. Opak je pravdou téma stáří je v naší společnosti vytlačované na okraj a nevěnuje se mu dostatečná pozornost. To má za následek snížený práh citlivosti ze strany společnosti k jejich problémům.

Senioři v pokročilém věku se často stávají oběťmi trestných činů a špatného zacházení, což potvrzují v poslední době stále častěji v médiích zveřejňované případy násilí, často i brutální, ze strany osob cizích, tak i příbuzných. Mnoho trestných činů a násilí spáchaných na seniorech zůstává skryté a dochází k nim v nejrůznějších prostředích, sociálních zařízeních a rodinách. Společnost by se měla pokusit o to, aby senioři byli dostatečně informováni o opatřeních, které snižují rizika trestných činů páchaných na seniorech.

Diplomová práce se bude snažit poukázat na problematiku kriminality páchané na seniorech jako celospolečenského problému. Důležitou úlohu zde hraje společnost, která musí prostřednictvím jednotlivých orgánů a institucí, těmto obětem trestných činů pomáhat.

V této práci bychom chtěli vyzvednout především roli Policie České republiky, která je policií státu. Je založena na občanském principu, tedy na rovnosti všech lidí ve společnosti i seniorů. Policie sehrává roli ochrannou, kdy je policie při své činnosti chránit oprávněné zájmy všech lidí. Nedílnou součástí policie je i role preventivní. Policie by měla svou bezchybnou práci plnit obecnou preventivní roli. Neměla by se tedy zaměřovat pouze na restriktivní složku své práce, ale také na osvětu a prevenci. V našem případě na prevenci kriminality páchané na seniorech.

Teoretická část

Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola se zabývá problematikou procesu stárnutí. Druhá kapitola je věnována terminologickému vymezení kriminality ve vztahu k seniorům a prevenci kriminality. Třetí kapitola pojednává o státní pomoci v případech kriminality páchané na seniorech. Čtvrtá kapitola se zabývá nestátními neziskovými organizacemi, které poskytují pomoc obětem trestných činů.

1 Stárnutí populace a jeho důsledky

Stárnutí, stáří, umírání a smrt byla témata, která ve všech epochách znepokojovala nejen lidstvo samo, ale i odborníky různých oborů. (Mühlpachr, 2004 s. 5)

Stárnutí není záležitostí moderní doby, avšak až v posledním století se stalo běžnou zkušeností. Existují hypotézy, podle nichž se v prehistorických dobách stáří nedožíval nikdo, a až do sedmnáctého století překročilo 65. Rok života pravděpodobně jen jedno procento populace. Do devatenáctého století se toto číslo zvýšilo přibližně na čtyři procenta. (Mühlpachr, 2004 s. 5)

Lidský věk se prodlužuje, populace stárne. V České republice je v současné době jedna pětina populace starší 60 roků a v roce 2030 to bude celá jedna třetina populace. Hrozí socioekonomický a generační kolaps naší společnosti, nejen naší. Stárnutí lidstva je problémem téměř celosvětovým. Na významném nárůstu počtu stárnoucích osob se podílejí zejména vyspělé země Evropy a Severní Ameriky a Japonska. (Mühlpachr, 2004 s. 5)

Stáří je multidimenzionální fenomén. Přírodovědné a antropocentrické paradigma 19 a 20 století se s tímto fenoménem nevyrovnalo. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 7)

Dramatický demografický vývoj, vrcholící v hospodářsky vyspělých státech na přelomu 20. a 21. Století relativním i absolutním stárnutím populací, učinil ze stáří dlouhou realitu, která významně ovlivňuje kvalitu a vyznění života každého jedince i rozvoj společnosti. Stáří se svou problematikou překročilo rámec osobní a rodinné události a stalo závažnou společenskou výzvou. (Mühlpachr, Staníček, s. 7)

1.1 Definice stáří a stárnutí

Stáří je obecným označením pozdních fází ontogeneze, přirozeného průběhu života. Je důsledkem a projevem geneticky podmíněných involučních procesu, modifikovaných dalšími faktory (především chorobami, životním způsobem a životními podmínkami) a je spojeno s řadou významných změn sociálních (osamostatnění dětí, penzionování a jiné změny sociálních rolí). Všechny změny příčinné i následné se vzájemně prolínají, mnohé jsou protichůdné a jednotné vymezení a periodizace stáří se tak stávají velmi obtížnými. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 9)

Stáří je poslední etapou života, fází, která bývá označována jako **postvývojová**, protože již byly realizovány všechny latentní schopnosti rozvoje. Přináší náhled a moudrost, pocit naplnění, ale také úbytek energie a nezbytnou proměnu osobnosti směřující k jejímu konci. (Vágnerová, 2007, s. 299)

Pod pojmem stáří se zpravidla rozumí souhrn změn ve struktuře a funkcích organismu, které podmiňují jeho zvýšenou zranitelnost a pokles schopností a výkonnosti jedince. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 184)

Stárnutí je chápáno jako komplexní proces s mnoha endogenně i exogenně působícími faktory. Odehrává se v průběhu celého lidského života. Začíná tedy narozením dítěte, pokračuje dozráváním v pubertě a v adolescenci a pokračuje neúprosně až k smrti. (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 130 – 131)

1.1.1 Biologické stáří

Biologické stáří je hypotetické označení konkrétní míry involučních změn (atrofie, pokles funkční zdatnosti, změny regulačních a adaptačních mechanismů), obvykle těsně propojených se změnami způsobenými těmi chorobami, které se vyskytují s vysokou frekvencí převážně ve vyšším věku. Pokusy o určení biologického stáří, které by bylo výstižnější než kalendářní věk konkrétního člověka, se nezdařily a stanovení biologického stáří ani jeho dílčích variant se nepoužívá. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 9)

Příčiny stárnutí a stáří nejsou stále uspokojivě vysvětleny. Bylo vysloveno množství hypotéz, více či méně originálních, které se vzájemně prolínají a jejichž popularita osciluje. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 9)

1.1.2 Sociálních stáří

Sociální stáří je období vymezené kombinací několika sociálních změn či splnění určitého či splněním určitého kritéria – nejčastěji penzionováním, resp. dosažení věku, v němž vzniká nárok na odchod do starobního důchodu. Sociální stáří je dáno změnou rolí, životního způsobu i ekonomického zajištění. Stáří je v tomto smyslu chápáno jako sociální událost. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 9)

V souvislosti se sociálním stářím lze hovořit o sociální periodizaci života, které zjednodušeně člení lidský věk do 3 eventuelně 4 velkých období, tzv. věků. Toto pojetí, které se objevilo i v některých vžitých označeních (např. univerzita třetího věku), má však svá závažná úskalí.

- **První věk** je označován jako *předproduktivní* - období dětství a mládí, charakterizované růstem, vývojem, vzděláváním, profesní přípravou, získáváním zkušeností a znalostí.
- **Druhý věk** je *produktivní* - období dospělosti, životní produktivity biologické (založení rodiny), sociální a především pracovní.
- **Třetí věk** je *postproduktivní*, což implikuje představu stáří nejen jako období poklesu zdatnosti a odpočinku, ale především jako představu fáze za zenitem a bez produktivní přínosnosti. To je však nebezpečné východisko k podceňování, diskriminování, minimalizaci potřeb, pauperizaci. Takové pojetí třetího věku příliš akcentuje pracovní, kolektivně výrobní roli jedince a potlačuje hledisko osobnostního rozvoje jako celoživotního procesu trvajících až do smrti v nejvyšším stáří.
- **Čtvrtý věk** bývá někdy používán k označení fáze *závislosti*. Toto označení je nevhodné, vzniká totiž dojem, jako by nesoběstačnost byla stejně zákonitá jako obecně přijímaná stádia předchozí. To odporuje konceptu úspěšného stárnutí a představě, že zdravé stáří zůstává až do nepokročilejšího věku samostatné. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 10)

Postoj současné společnosti ke stáří a starým lidem je spíše negativní, odmítavý a podceňující. Stáří je chápáno jako období, kdy může člověk pouze chátrat, v nejlepším případě si zachovávat část toho, co získal dříve. Hodnotový systém současné společnosti, který klade důraz na zachování všech, především biologicky podmíněných kompetencí mládí (mladistvého vzhledu, výkonu atd.), staré lidi silně znevýhodňuje. Z uvedeného hodnotového systému vychází **ageismus** – postoj, který vyjadřuje obecně sdílené přesvědčení o nízké hodnotě a nekompetentnosti. Z hlediska **ageismu** je stáří období ztrát, celkového úpadku a zhoršené kvality života. (Vágnerová, 2007, s. 308, 309)

1.2 Periodizace období stáří

Obdobně jako u ostatních vývojových období lidského jedince nacházíme u poslední etapy lidského života různé názory na periodizaci. K nejstarším názorům na periodizaci tohoto období patří **Komenského** dělení lidského věku, ve kterém poslední dvě kategorie označuje termíny starý muž a kmet (z lat. Comes = kdo se mnou jest). **Hurlocková** rozeznává 11 vývojových forem, poslední věkovou kategorii od 60 let nazývá stáří. (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 129)

Nejnámější periodizaci období stáří najdeme v Příhodově Ontogenezi lidské psychiky. **Příhoda** poslední fázi své periodizace nazývá **senium** a dělí jí do třech kategorií:

1. **Senescence od 60 do 75 let**
2. **Kmetství od 75 do 90 let**
3. **Patriarchium od 90 let**

Erikson ve své koncepci psychosexuálního vývoje dospěl k rozdělení na „*osm věků člověka*“ a vychází z předpokladů, že člověk na určitém stupni svého vývoje musí vyřešit určitý psychosociální konflikt. Etapu stáří nazývá **Erikson pozdní věk** a zahrnuje do ní člověka od 65 let. (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 130)

V klasifikaci vývojových období Nakonečného (1993) se stáří rozděluje do dvou etap:

1. **Počáteční stáří od 60 do 75 let**
2. **Pokročilé stáří od 75 let**

Odlíšné periodizační schéma se objevuje u Švancary (1979), který proces stárnutí ustanovuje již před dovršením padesátky:

1. **Stárnutí (presenium) od 46/48 do 65 let**
2. **Stáří (senium) od 65 let**
3. **Vysoký věk od 75 let**

Obecně se autoři, kteří se zabývají problematikou stáří a stárnutí shodují, že stáří a stárnutí je relativní pojem. Pro sjednocení věkové kategorizace gerontologické populace určují rok, který zahajuje vývojovou stáří, **60 let**. (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 130)

1.3 Charakteristika procesu stárnutí

Stárnutí (také gerontogeneze) je zákonitý, druhově specifický celoživotní proces, jehož involuční projevy se stávají zřejmější ve 4. decenniu, event. na přelomu 4. a 5. decennia. (Mühlpachr, 2004 s. 22)

Je to proces individuální, který probíhá se značnou interindividuální variabilitou (každý člověk stárne do určité míry svým tempem) danou nejen různou genetickou výbavou, ale také různými životními podmínkami, interakcemi s prostředím, odlišným zdravotním stavem i životním způsobem. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 12)

Současně jde o proces asynchronní (heterochronní), postihující nerovnoměrně různé struktury a funkce organismu, opět zčásti v souvislosti s jejich zatěžováním a stimulováním (aktivita) či poškozováním (chorobné procesy). (Mühlpachr, 2004 s. 22)

1.3.1 Tělesné změny ve stáří

Po šedesátém roce života nabývá tělesná involuce rychlejšího tempa. Několika denní klid na lůžku zvětšuje u geronta křehkost kostí, vede k atrofii svalů, ke slábnutí reflexů, které regulují krevní tlak – bez ohledu na to, že nucená nehybnost může pacienta zúzkostnit a navodit depresivní stavy. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 13)

V různých orgánech ubývá funkčních tkání, zčásti je nahrazuje vazivo – pouhá výplň, oči bývají přecitlivělé k silnému světlu, přibývá očních chorob vedoucích ke zhoršení zraku i k úplné slepotě. Sluch se zhoršuje plynule po celé období stáří, po sedmdesátém roku věku klesá citlivost pro vysoké tóny, často nedoslýchavost. Po sedmdesátce je častá tzv. **polymorbidita**, tj. současný výskyt více než jedné chronické nemoci. Častou příčinou nemoci a smrti ve stáří je úraz. Zlomeniny se těžko hojí. Tělo je méně odolné k infekcím a ke zhoubnému bujení. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 13,14)

Zdraví má ve stáří jiné dimenze – za zdravého lze považovat člověka, který netrpí žádnou zjevnou chorobou, necítí se nemocný a je soběstačný (Pacovský, 1994). Ve stáří má velký význam subjektivní postoj k vlastním potížím, které jsou v tomto věku běžné. Stáří je spojeno s nutností přizpůsobit se svým možnostem a akceptovat omezení. (Vágnerová, 2007, s. 312)

1.3.2 Psychické změny ve stáří

Pro stáří je charakteristický pokles duševních funkcí, ovšem tento pokles je podmíněný biologickými změnami. Biologické involuční procesy vyvolávají zhoršení vnímání, zhoršení motoriky, zpomalení duševních pochodů a všech složek psychické činnosti (myšlení, paměť, citové prožívání, motivace, aj.). Duševní vývoj ve stáří je současně ovlivňován vedle biologických faktorů i faktory sociálními (změny sociálního postavení, ztráta některých sociálních rolí, zvětšování se závislosti na ostatních, omezení sociálních kontaktů atd.). Tyto změny vnitřních (biologických) a vnějších (sociálních) podmínek kladou zvýšené nároky na adaptaci geronta, ovšem adaptabilita starých lidí je výrazně snížena. I když období stáří klade zvýšené nároky na člověka, neznamená to zákonitě degradaci. Mnohé změny lze kompenzovat a člověk jako jediný ze živých tvorů ví, že stárne a může se na stáří připravit. (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 135)

1.3.3 Příprava na stáří

Moderní gerontologie považuje přípravu na stáří a stárnutí za velmi významnou. Vznikla nová oblast *gerontogogika* nebo lépe *gerontopedagogika* čili teorie výchovy a vzdělávání ke stáří. (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 145)

Zkušenosti odborníků ukazují, že je nezbytné poskytnout stárnoucí lidem informace o sociální a zdravotnické problematice stáří, připravit je na typické projevy stáří a naučit je stáří spokojeně prožívat. Pacovský charakterizuje tři funkce výchovy a vzdělávání ke stáří:

- **Funkce preventivní**

S výchovou ke stáří je nutné začít ve větším časovém předstihu, alespoň deset let před odchodem do důchodu. Jde tedy o to, abychom včas provedli taková výchovná a vzdělávací opatření, která by v pozdějším věku měla pozitivní a formativní účinky (Wolf, 1982). (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 145)

- **Funkce anticipační**

Podstatou této funkce je najít ty znalosti, dovednosti a způsoby chování, které ho dobře na stáří připraví a proces stárnutí mu usnadní. (Šimíčková - Čížková a kol, 2005, s. 146)

- **Funkce posilovací**

Podle Tvaroha (1971) je tato funkce nejvýznamnější, neboť vede člověka k aktivnímu životu ve stáří. Obdobně hodnotí tuto funkci Pacovský a apeluje na zájmy, potřeby, schopnosti jedince, které může i ve stáří dále rozvíjet a procvičovat. Je to funkce, která propaguje individuální koníčky gerontů a jejich možnosti využití v pozdějších věkových fázích. (Šimičková - Čížková a kol, 2005, s. 146)

Výchova a vzdělávání ke stáří se zaměřuje na otázky zabezpečení pracujících ve stáří, občanskoprávní pomoci, formy péče společnosti o staré osoby (např. sociální služby), zdravím gerontů (výživa, denní režim, duševní hygiena apod.), psychologickou a sociologickou problematikou (změny duševní činnosti, prevence osamělosti, psychická a fyzická aktivita apod.), a bydlením gerontů (prevence úrazů v domácnosti, formy bydlení, vybavení bytů starých lidí apod.). (Šimičková - Čížková a kol, 2005, s. 146)

1.4 Senior

Slovo **senior** (z lat. *senex*, *senis*, starý, druhý stupeň *senior*, starší) má více významů:

- "**starší**" v protikladu k "**mladší**" (junior):
- člověk v letech, starý člověk, stařec;
- ve sportu dospělý oproti juniorovi;
- rozlišování dvou osob téhož jména, zkratka sen. nebo Sr. za jménem, například Josef Novák Sr., Josef Novák Jr. (mladší);

Protože stáří se tradičně spojuje s vyšším společenským podstavením nebo autoritou. (dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Senior>. cit. 30. 8. 2010)

Obsahové vymezení pojmu "**senior**" je v zásadě dvojího druhu. Užívá se v návaznosti na národní důchodové systémy k označení osob, které jsou ve věku stanovené věkové hranice odchodu do starobního důchodu a starší, nebo podle definice OSN, která uznává ve svých materiálech věkovou hranici 65 let jako hranici stáří. Někdy se senioři ještě podle životních sil a aktivit rozdělují na seniory třetího věku (aktivní a nezávislí) a seniory čtvrtého věku (závislí). Jiným vymezením je dělení této životní etapy podle věku, a to na mladší stáří vymezené roky 65-75 let a pokročilé stáří zahrnující věk nad 75 let výše. (dostupné na World Wide Web: http://www.mvk.cz/archiv/stazeni/MVK-100501-vsetin_metodika08final.pdf, cit. 28. 9. 2010)

Stárnutí a stáří je jevem celospolečenským i individuálním. Stáří je nejen kategorií biologickou a medicínskou, ale především kategorií politicko-ekonomickou a společenskou. Je třeba uznat a respektovat stárnutí a stáří, a to nikoliv jako nežádoucí a mnohdy obávaný fenomén, ale jako normální součást života a jako období, kdy stále pokračuje rozvoj lidské osobnosti. Senioři by měli mít možnost aktivně ovlivňovat politický a společenský vývoj, formulovat své potřeby a požadavky, rozhodovat o nich a podílet se na jejich realizaci. Vytvoření iniciativy, poskytnutí příležitostí a posílení postavení seniorů přispěje k naplnění a zlepšení kvality života seniorů. (dostupné na World Wide Web: http://www.mvk.cz/archiv/stazeni/MVK-100501-vsetin_metodika08final.pdf, cit. 28. 9. 2010)

Je třeba, aby společnost vytvářela prostředí a programy, umožňující seniorům vyrovnat se s novými poznatky a informačními technologiemi, které povedou k rozvíjení jejich tvůrčích schopností, přispějí k zvládnání nároků moderní společnosti a pomohou naplnit jejich zájmy a potřeby. Stejně důležité a potřebné je rozvíjení oblastí vzdělávání všech věkových kategorií v přípravě na stárnutí a stáří se zaměřením na utváření dobrých vztahů, seznamování se s potřebami a problémy seniorů a vytváření postojů úcty a porozumění pro seniory, zejména pak vzdělávání mladé generace ve vztahu ke stáří a seniorům. (dostupné na World Wide Web: http://www.mvk.cz/archiv/stazeni/MVK-100501-vsetin_metodika08final.pdf, cit. 28. 9. 2010)

Zdravý životní styl je součástí odpovědné přípravy na stáří. Je podmínkou zajištění aktivního a důstojného stárnutí a vysoké kvality života seniorů. Proto je potřeba podporovat a rozvíjet opatření a postupy, které by prostřednictvím podpory zdravého stárnutí omezovaly růst počtu závislých seniorů, tím znamenal i přínos pro celou společnost. (dostupné na World Wide Web: http://www.mvk.cz/archiv/stazeni/MVK-100501-vsetin_metodika08final.pdf, cit. 28. 9. 2010)

Velmi důležitým společenským aspektem stárnutí je ekonomická stránka věci. Vstupem do důchodu se člověk dostává do nové situace, jejímž významným znakem je to, že si již sám nevydělává na finanční krytí svých potřeb. Stává se závislým na jiných příjmech, které k němu mohou přicházet z různých zdrojů. Pokud jsou senioři aktivní, snaží se být i ekonomicky soběstační a zmíněná závislost se oslabuje, i když rozhodně nemizí zcela. Udržování seniorů v aktivitě a šíření těchto myšlenek do povědomí společnosti je efektivním nástrojem ke zvýšení soběstačnosti a prodloužení nezávislosti seniorské populace, což je z hlediska společnosti nejlevnější řešení demografické exploze seniorů. Z pohledu seniora představuje příjemnou a důstojnou formu stárnutí. (dostupné na World Wide Web: http://www.mvk.cz/archiv/stazeni/MVK-100501-vsetin_metodika08final.pdf, cit. 28. 9. 2010)

1.5 Ageismus

Prvním pokusem o komplexnější představení fenoménu věkové diskriminace v českém kontextu je práce Vidovičové (2005), která definovala **ageismus** jako *ideologii založenou na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu, manifestovanou skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku anebo na jejich příslušnosti k určité generaci*. (dostupné na World Wide Web: <http://www.ageismus.cz/?m=2&lang=cz#def> cit. 31. 8. 2010)

Dnes je termín **ageismus** definovaný šíře. Zahrnuje předsudky a negativní představy o starých lidech nebo projevy diskriminace vůči staršímu člověku nebo skupině starších. Hovoříme o stereotypech, kdy v záporném stereotypu jsou vynechány příznivé charakteristiky. Jedná se o výroky bez pravdivého základu, ale se zdáním, že mají v jádru pravdu. (Tošnerová, 2002, s. 6)

Obyvatelstvo České republiky, tak jako i jiných zemí, stárne a blíží se k momentu, kdy v něm budou lidé nad 65 let tvořit téměř jednu čtvrtinu. Tato skutečnost se v období vrcholné modernity snoubí s dalšími změnami v sociální realitě na makro i mikroúrovni (globalizace, hodnotové změny, variabilita životních cyklů a stylů, individualizace rizik, konzumní kultura). I biologicky podmíněné stárnutí jedince a demografické stárnutí společnosti se v interakci s těmito novými skutečnostmi mění a některé změny samo determinuje. Stáří se stává multidimenzionálním prostorem, ve kterém se mísí sociální, ekonomické, kulturní a psychologické vlivy, a v němž se odehrává jedna z výjimečných a neopakovatelných zkušeností životního cyklu. (dostupné na World Wide Web: <http://www.ageismus.cz/?m=2&lang=cz#def> cit. 31. 8. 2010)

Jednou ze změn, které stáří v moderní společnosti doprovází, je výrazná změna jeho sociálního statusu. V moderní společnosti došlo ke snížení sociálního statusu stáří, mnohdy až na tak nízkou úroveň, že se začíná hovořit o diskriminaci seniorů z důvodů věku – ageismu. Pojem **ageismus** poprvé použil americký psychiatr Robert Butler v roce 1968 v článku *Washington Post* v souvislosti se segregací bytovou politikou. V roce 1975 Butler ve své knize „*Why Survive? Being Old in America*“ pojem rozpracovává a v roce 1979 byl „**ageismus**“ poprvé zahrnut do slovníku „*The American Heritage Dictionary of the English*

Language“. V sociální gerontologii se s konceptem však začíná intenzivněji pracovat až počátkem 90. let 20. století. Ke konci tohoto období se ageismus dostává i do diskurzu veřejného.

Původní a dodnes pravděpodobně nejrozšířenější definice ageismu hovoří o procesu systematického stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří (Butler 1975). Pojem bývá někdy opisován synonymem „**věková diskriminace**“ nebo „**diskriminace na základě věku**“. (dostupné na World Wide Web: <http://www.ageismus.cz/?m=2&lang=cz#def> cit. 31. 8. 2010)

1.6 Senioři a jejich základní lidská práva

Základní lidská práva seniorů a jejich ochrana je zakotvena v mezinárodních i vnitrostátních dokumentech.

Všeobecná deklarace lidských práv

Deklarace je právně nezávazným dokumentem, její politická autorita je však uznávána na celém světě. Výročí jejího přijetí se každoročně slaví jako Den lidských práv.

Čl. 3

Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Čl. 5

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Čl. 8

Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům, porušujícím základní práva, jež jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem. (dostupné na World Wide Web: <http://www.volny.cz/novjir/1210dekl.htm>, cit. 21. 9. 2010)

Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (zákon č. 209/1992 Sb.)

Čl. 2

Právo na život

(1) Právo každého na život je chráněno zákonem.

Čl. 3

Zákaz mučení

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu. (dostupné na World Wide Web: <http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod.html>, cit. 28. 9. 2010)

Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.)

Čl. 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Čl. 6

(1) Každý má právo na život.

(2) Nikdo nesmí být zbaven života.

Čl. 31

Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon. (dostupné na World Wide Web: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>, cit. 28. 9. 2010)

Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.)

§ 87

(1) Děti, které jsou schopny samy se živit, jsou povinny zajistit svým rodičům slušnou výživu, jestliže toho potřebují.

(2) Každé dítě plní tuto vyživovací povinnost takovým dílem, jaký odpovídá poměru jeho schopností, možností a majetkových poměrů k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních dětí. (dostupné na World Wide Web: <http://zakony.kurzy.cz/94-1963-zakon-o-rodine/cast-3-hlava>, cit. 28. 9. 2010)

Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (zákon č. 143/1988 Sb.)

Čl. 1

(1) Pro účely této Úmluvy výraz "mučení" znamená jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu nebo z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když taková bolest nebo utrpení jsou působeny veřejným činitelem nebo jinou osobou jednajícím z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Toto vymezení nezahrnuje bolest nebo utrpení, které vznikají pouze v důsledku zákonných sankcí, jsou od těchto sankcí neoddělitelné nebo jsou jimi vyvolány náhodou. (dostupné na World Wide Web: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>, cit. 28. 9.2 010)

Charta práv a svobod starších občanů

Chartu práv a svobod starších občanů, kteří potřebují péči a pomoc druhé osoby, vypracovala francouzská Národní nadace pro gerontologii ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí Francie v roce 1966. Hlavním cílem dokumentu je připomenout a zejména uznat důstojnost starého člověka se sníženou soběstačností.

Čl. 1

Svoboda volby

Každý občan se sníženou soběstačností má právo, aby si sám zvolil způsob svého života. K tomu zcela zákonitě potřebuje mít informace, na které má rovněž plné právo. Povinností rodiny, tak ošetřujícího personálu by mělo být jeho volbu respektovat.

Čl. 4

Přítomnost a role blízkých a příbuzných

Pro starého člověka se sníženou schopností je jednou ze zásadních potřeb udržování dosavadních hlavně příbuzenských a přátelských vztahů, pokud existují. (dostupné na World Wide Web: <http://www.fno.cz/informace-pro-pacienty/charta-prav-a-svobod-starsich-obcanu>, cit. 28. 9. 2010)

2 Senior a kriminalita

„Bylo to hrozný, jak se na mě vrhnul a tloukl mě. Vůbec jsem to nečekala. Takhle by se snad ani zvíře nechovalo. A nejhorší bylo, že jsem se nebyla schopná ani hnout, nic udělat. Ted' si vyčítám...přece jen jsem se mohla nějak bránit...Jak můžete po tom všem ještě lidem věřit.“ (in. Vágnerová, 2004 s. 805)

(starší žena, oběť loupežného přepadení – LN, 1997)

Staří lidé jsou v mnoha ohledech ohrožení a znevýhodnění oproti mladším spoluobčanům. Ohroženost je vesměs nepřímo úměrná zdravotnímu a funkčnímu stavu, přímo úměrná osamělosti, respektive sociální izolaci. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

Významnou oblastí zvýšené ohroženosti je osobní bezpečnost. Senioři jsou ohroženi jak neúmyslnými nehodami a úrazy, tak úmyslnou násilnou a jinou trestnou činností. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

Mezinárodní statistiky v řadě zemí naznačují zvyšující se počet zločinů páchaných na starých lidech. To činí oběťmi nejen bezprostředně postižené, ale mnohé starší občany, kteří se za takové situace bojí opouštět své domovy. Je třeba vynakládat úsilí, aby si bezpečnostní orgány i staří lidé byli více vědomi rozsahu a dopadu trestných činů páchaných na seniorech. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

2.1 Vymezení pojmů týkajících se kriminality

Vždy, když zaslechneme nebo čtème slovo „**kriminalita**“, víme, že se jedná o něco nepatřičného, něco škodlivého a pro některé z nás dokonce evokuje pocit strachu, vzteku či bezmocnosti. (Bouřa, 2007 s. 26)

Z hlediska kriminologie jsou **kriminalita a jednotlivé druhy kriminality sociálně – patologickým jevem, pro něž je příznačná jejich společenská škodlivost**. S nadsázkou by se dalo říci, že kriminalita vždy kráčela ruku v ruce s vývojem společnosti. S rozvíjením nejrůznějších oborů lidské činnosti vždy docházelo i k pronikání kriminality do nových sfér činností člověka. Proto bylo v zájmu každé společnosti, v rámci eliminování kriminality pátrat po příčinách kriminality, zjišťovat podmínky jejího vzniku. (Bouřa, 2007 s. 26)

Trestnou činností lze chápat jako projev **poruchy sociálně-adaptačních schopností a dovedností**. Jde o poměrně jasně definovanou odchylku od společností stanovené normy. Pachatelé trestných činů nejsou schopni nebo ochotni plnit požadavky a očekávání společnosti. (Vágnerová, 2004 s. 805)

2.1.1 Kriminalita, její příčiny a podmínky

Kriminologie (z lat. Crimen – zločin z řec. Logos – nauka) lze velmi zjednodušeně charakterizovat jako vědu, nauku o kriminalitě, o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole. (Bouřa, 2007 s. 9)

Jako každá věda se i kriminologie konstituovala postupně, mj. také v závislosti na rozvoji ostatních společenských věd. (Bouřa, 2007 s. 8)

Je nutné také konstatovat, že záběr nebo šíře náhledu na problematiku kriminologie se stále rozšiřuje narůstáním společenských poznatků. Dnes se již běžně do kriminologie zahrnuje prevence kriminality, viktimologie (problematika obětí trestných činů) a také plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou – **kontrola kriminality**. (Bouřa, 2007 s. 8)

Kriminalita – souhrn trestných činů spáchaných v určitém časovém období ve sledované oblasti sankcionovaných platným trestním právem. (Štáblová, 2008 s. 4)

Většina kriminologů se jednoznačně shoduje v tom, že kriminalita patří mezi sociálně patologické jevy ve společnosti. (Bouřa, 2007 s. 9)

Příčiny kriminality

Při zkoumání příčin se vychází ze skutečnosti, že trestný čin je výsledkem vztahu mezi člověkem jako subjektem a různými objekty jeho prostředí. Vzhledem k tomu, že příčin zde působí zpravidla více, trestná činnost je tedy výsledkem multifaktorového působení příčin. (Bouřa, 2007 s. 27)

Podmínky kriminality

Za podmínky trestné činnosti jsou považovány zejména situace, které usnadňují příčině její působení. Mezi příčinou a podmínkou je i užší vzájemně zaměnitelný vztah a vztah vzájemně se podmiňující. Například neřešená podmínka kriminality se může stát příčinou (např. nezajištěný objekt) a naopak (např. neúčinný trest může vyvolat recidivní činnost). (Bouřa, 2007 s. 27)

2.1.2 Kriminogenní faktory a jejich členění

V souvislosti s příčinami a podmínkami kriminality se hovoří obecně o kriminogenních faktorech. Můžeme je charakterizovat jako rizikové činitele, které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů. Jako kriminogenní faktory se vyskytují jevy, které v daném případě mají spíše charakter **záměru**, **pohnutky** nebo **motivace** spáchat čin, nebo které vyvolávají neodpovědnost, nedbalost u neúmyslných deliktů. (Bouřa, 2007 s. 27,28)

Členění kriminogenních faktorů

Vzhledem k tomu, že kriminogenní faktory jsou velice různorodé, v reálných situacích se od sebe nedají oddělovat, protože se jejich působení vzájemně prolíná a prostupuje, je velmi obtížné je striktně dělit či třídit. Protože celá řada faktorů vyplývá ze společenského života, můžeme rozlišovat faktory v oblasti:

- sociální
- kulturní
- politické
- ekonomické
- právní (Bouřa, 2007 s. 28)

2.2 Viktimologie – nauka o obětech trestných činů

Viktimologie je relativně novou disciplínou, je rozvíjena jako nauka o obětech. Zkoumá vědeckým způsobem oběti trestných činů, především k jakým změnám dochází v chování a prožívání těch, kteří se stali oběti trestného činu. Zajímá jí, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se „spolupodílí“ na interakci v průběhu trestného činu. (Čírtková, 1998, 106)

Rozvoj viktimologie směřuje k vypracování poznatků o tom, jak se lze účinně vyhnout roli oběti a jakým preventivním opatřením lze snížit riziko na minimum. Vedle informací o **bezpečném chování** se v rámci viktimologie zkoumá problematika **právní a psychologické pomoci** obětem trestných činů. (Čírtková, 2009 s. 98)

Právníci, psychologové, kriminologové i další odborníci spojují své úsilí a pod názvem viktimologie uvádějí v život novou oblast odborného zkoumání, která si klade mimo jiné za cíl dosáhnout faktické změny ve prospěch obětí trestných činů. V rámci viktimologie jako vědecké disciplíny se pozornost odborníků zaměřuje na velké množství různých problémů, ve kterých se prolínají právní, psychologické, sociologické, kriminologické a další aspekty. (Čírtková, 2009, 99)

Značný badatelský zájem se soustřeďuje na poznání **viktimogenních situací**. Jsou to místa a časové okamžiky, se kterými je spojeno velké riziko ohrožení. Jestliže se těmto místům a časovým okamžikům nevyhýbáme, zvyšujeme pravděpodobnost, že se staneme obětí určitých trestných činů. (Čírtková, 1998 s. 107)

Obecně se zdá, že pro viktimogenní lokality jsou příznačné mimo jiné následující momenty:

- leží v blízkosti velkých aglomerací s levnými obecními byty, ve kterých bydlí velké množství svobodných, nezaměstnaných mužů ve věku nad 15 let,
- jsou spojeny hustou sítí veřejných dopravních prostředků anebo jsou těmito prostředky snadno dostupné,
- nejsou protkány sousedskými vztahy a vazbami,
- jsou sociálně nepřehledné, nelze snadno rozpoznat domácí lidi od vetřelců a cizinců,
- v pravidelném rytmu jsou opouštěny svými uživateli (Čírtková, 1998, 107)

Výsledky empirických výzkumů nasvědčují tomu, že výskyt kriminality se soustřeďuje do městských částí, s typickou levnou výstavbou, kde žijí sociálně slabé rodiny s mnoha dětmi. (Čírtková, 1998 s. 106)

Kriminalita, které se tyto pachatelé dopouštějí, se v mnohém podobá profesím, které jinak vykonávají. Míjí se tím okolnost, že pachatelé, kteří nemají žádnou odbornou kvalifikaci a jejichž chování je zaměřeno na bezprostřední uspokojování potřeb, si neosvojují náročnější kriminální techniky jako kvalifikovaní pachatelé násilné či majetkové trestné činnosti. (Čírtková, 2009 s. 99)

2.2.1 Typologie obětí trestných činů

V rámci zkoumání obětí trestných činů se uplatňuje rovněž typologický přístup. Odborníci se snaží třídit získané empirické poznatky o obětech do příbuzných skupin (typů), které by umožnily rychlou a přehlednou orientaci ve velkém množství informací, které jsou dnes k dispozici. Mezi nejpoužívanější a prakticky nejcennější patří

- **typologie obětí podle zažitého trestného činu**
- **typologie obětí podle reakce na trestný čin**
- **typologie obětí podle interakce „oběť-pachatel“ v době kolem spáchaní trestného činu** (Čírtková, 1998 s. 108)

Tato typologie patří mezi nejznámější. Do literatury ji uvedl viktimolog egyptského původu E.A. Fattah. Rozlišuje 5 základních typů, a to:

1. zúčastňující se oběť

Kriminálnímu činu předchází interakce mezi pachatelem a obětí, která nezanedbatelným způsobem ovlivňuje motivaci pachatele. Jde o poměrně velmi častou situační konstelaci odpovídající statistickému poznatku o násilných trestných činech, že pachatel a oběť se ve většině případu znají.

2. nezúčastňující se oběť

Před činem nedochází k interakci mezi pachatelem a obětí, motivace kriminálního jednání nemá přímou „*vztahovou*“ vazbu na oběť.

3. provokující oběť

Z názvu již plyne, jakým způsobem ovlivnila interakce mezi pachatelem a obětí spáchaný čin. Provokující oběť podcenila nebezpečnost situace, špatně odhadla pachatele a záměrně či bezděčně se vystavila silně viktimogenní situaci. U provokujícího typu, ať už v mužském či ženském vydání, obvykle sledujeme výrazné osobnostní a behaviorální viktimogenní faktory.

4. latentní oběť

Obvykle se vyznačuje přítomností všech viktimogenních faktorů. Role obětí není ovšem veřejná, újma není formálně známá. Velká latence se předpokládá zejména u obtížně kontrolovaných jevů, jako je násilí páchané v rodinách.

5. nepravá oběť

Role oběti je získaná omylem, nedopatřením, shodou nešťastných náhod. Osoba se ocitla v nesprávnou dobu na nesprávném místě a stala se obětí zcela náhodně a často také v zastoupení někoho jiného obětí. (Čírtková, 1998 s.109, 110)

Z těchto poznatků vyplývají psychologická doporučení a zásady, jak přiměřeně jednat a vhodně jednat s jedinci kteří se stali terčem kriminálního útoku či prožili náhlou silně traumatizující událost. (Čírtková, 1998 s. 110)

2.2.2 Senior jako oběť trestné činnosti

Staří lidé, zvláště ve špatném zdravotním stavu a funkčním stavu, jsou relativně snadnou obětí trestné činnosti, a to úměrně své osamělosti a společenské nevšímavosti. Motivem může být majetkový prospěch (vzbuzovaný pověstmi o bohatých starých lidech shromažďujících majetek) či pouhá agresivita anomálních či deviantních pachatelů – agresorů. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

Viktimnost seniorů je dána především jejich menší schopností úniku i obrany, osamělostí, někdy odchýlným způsobem chování. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

Relativní bezbrannost je důvodem, proč se někteří senioři, stejně jako mladší invalidní osoby, stávají oběťmi v počátečních fázích vývoje agresora – agrese často směřuje nejprve proti neživým objektům, pak proti zvířatům, slabším jedincům – děti, senioři, invalidní osoby a teprve pak proti dospělým zdatným osobám. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

Bezbrannost je také důvodem, proč se trestné činnosti vůči určité části seniorů dopouštějí nejen pachatelé antisociální (trestná činnost bez ohledu na vhodnou příležitost), ale také asociální (cílevědomé využívání vhodných příležitostí) a asociální (nahodilé využívání vhodných příležitostí, např. na návod party). (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

2.2.3 Viktimizace a viktímnost

Viktimizací se míní proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu. Jde o děj, který je složitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť. Výzkumy naznačují, že z psychologického hlediska je újma způsobena trestným činem pouze úvodním dějem, na který navazují další zraňující události. Proces viktimizace má svou dynamiku, která překračuje bezprostřední a přímé důsledky spáchaného trestného činu. Běžně se rozlišují **dvě fáze viktimizace**:

- **Primární viktimizace** (újma způsobená pachatelem a vznikající jako přímý, bezprostřední důsledek trestného činu)
- **Sekundární viktimizace** (újma vznikající v důsledku reakcí formálních instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí, např. druhotné psychické poškozování oběti tím, jak na událost reaguje nejbližší okolí nebo traumatizující projednávání věci před soudem apod.) Zdrojem sekundární viktimizace může být samozřejmě i nevhodné jednání policistů v průběhu vyšetřování. Platí jednoduchá zásada, že všichni, kdo přicházejí do kontaktu s poškozeným v důsledku své profese, musí mít na zřeteli, že oběť trestný čin nespáchala. (Čírtková, 1998 s. 110)

V souvislosti s psychologickým zkoumáním problému, jak se jedinec vyrovnává s prožitou kritickou událostí a vlastní vzniklou újmou, se zavádí ještě třetí fáze **terciální viktimizace**. Jako terciální viktimizaci označujeme stav, kdy se jedinec neumí přiměřeně vyrovnat s traumatickou zkušeností, přestože z objektivního hlediska došlo k nápravě či uzdravení a odškodnění. Psychicky se zcela zásadně mění, dochází k nalomení původní životní cesty, např. není schopen navázat na původní pracovní kariéru, mění výrazně svůj životní styl atd. (Čírtková, 2009 s. 103)

V návaznosti na primární a sekundární viktimizaci se rozlišují tzv. primární a sekundární rány. (Čírtková, 2009 s. 103)

Primární rány vznikají pochopitelně v průběhu **primární viktimizace** a jsou trojího druhu:

- **fyzická újma** (tj. narušení fyzické integrity, počínaje lehčím zraněním a konče těžkým ublížením na zdraví či usmrcením)
- **finanční újma** (poškození či ztráta majetku apod.)
- **emocionální újma** (emocionální rány jsou těžko objektivně postižitelné, protože se odvíjejí v prožívání oběti a souvisejí s osobnostním založením neboli individualitou, mohou mít rozmanitou podobu např. nespavost, úzkostné stavy, fobie apod.) (Čírtková, 2009 s. 104)

Sekundární rány jsou výlučně psychologického rázu a dochází k nim v průběhu sekundární viktimizace. Nejčastěji se uvádí, že **sekundární rány** jsou tvořeny následující trojicí pocitů (citů):

- **Pocit nespravedlnosti**
- **Pocit nedůstojnosti**
- **Pocit izolace**

Prožívání újmy má svou dynamiku. V závislosti na tom, jaký obraz skýtá chování a prožívání jedince poté, co se stal obětí trestného činu. Zpravidla prochází prožívání újmy třemi fázemi:

- **Fáze šoku**

Bývá rovněž označována jako fáze nárazu. Nastává bezprostředně po kriminálním útoku. Jedinec je zaskočen kritickou událostí, prožívání odpovídá stresovým reakcím. Poškozený se cítí a jedná zmateně. Nemůže uvěřit tomu, co se odehrálo. Přirozené jsou rovněž poruchy fungování paměti zejména procesu vybavování.

- **Fáze hojení**

Oběť se začíná s událostí postupně vyrovnávat. Zpracovává prožité trauma a začleňuje je do své osobní historie. Zpravidla kolísá mezi dvěma polohami, které se střídají v čase. Pro první polohu je příznačné, že se jedinec k traumatické události prožitkově navrácí. Druhá poloha je psychologicky opačná. Oběť odmítá o traumatu hovořit a snaží se popřít své přirozené pocity, stahuje se do sebe.

- **Fáze zhojení**

Jedinec v jejím průběhu dospívá ke konečnému zpracování prožitého traumatu. Vzpomínky ztrácejí bezprostřední emocionální náboj, jsou integrovány do kontinua prožívání, jedinec si zvolil individuální způsob náhledu na prožitou újmu. (Čírtková, 1998 s. 115, 116)

Viktimmnost

Je míra rizika konkrétního člověka či určité sociální skupiny, že se stane obětí trestné činnosti, resp. konkrétního trestného činu. (Mühlpachr, Staníček, 2001 s. 69)

Kariéra obětí jsou faktory, které obecně zvyšují riziko, že se stane obětí trestného činu, jsou označovány jako viktimgenní. Rozlišují se tři hlavní skupiny:

- **Sociální faktory** (například. riziková profese, příslušnost k určité rizikové skupině atd.)
- **Behaviorální faktory** (neboli rizikovému způsobu chování, jako např. provokování, ponižování druhých či vyhledávání pochybných lokalit)
- **Osobnostní faktory** (jde o veškeré individuální rizikové znaky ve smyslu psychických vlastností, jako např. extrémní důvěřivost, hamižnost či touha po dobrodružství, ale spadají sem také tělesné předpoklady, jako např. neduživost, pohybový handicap atd.) (dostupné na World Wide Web: <http://portál.cz/psycho> psychologie dnes 4/2000 cit. dne 7. 9. 2010)

Koncepce kariéry obětí jde však dále, překračuje horizont dostupnosti obětí. Začíná vlastně u pachatelů. Je totiž založená na předpokladu, že pachatelé se v drtivé většině chovají racionálně a při zvažování činu se opírají kriminální **know-how**. Alespoň v hrubých obrysech mají určitý záměr neboli plán, kalkulují rizika a především si vybírají vhodnou situaci a oběť. Pro akci se rozhodnou až v momentu, kdy věří, že budou úspěšní a že získají rychlé kontrolu nad děním. Důležitou roli hraje typování obětí, při něm používají signály, které oběť vysílá do okolí. Láká je především snadno zranitelná oběť. Zranitelnosti obětí se rozumí všechny charakteristiky, které posilují záměr pachatele přejít k akci. Empirické výzkumy zranitelnosti (victim vulnerability) jsou v plném proudu. (dostupné na World Wide Web: <http://portál.cz/psycho> psychologie dnes 4/2000 cit. dne 7. 9. 2010)

Předběžné výsledky ukazují, možným klíčem k odhadování zranitelnosti je celkový vnější výraz životního elánu a sociální kompetence. Vysílá-li osoba do svého okolí četné signály slabosti, neopatrnosti a snížené energie typické u seniorů, přitahuje na sebe pozornost potencionálních útočníků. (dostupné na World Wide Web: <http://portál.cz/psycho> psychologie dnes 4/2000 cit. dne 7. 9. 2010)

2.3 Typologie pachatelů

V souvislosti s osobností pachatele se psychologie zajímá o dvě otázky. Jak dospívá jedinec k připravenosti jednat kriminálním způsobem, tj. jaké duševní pochody a vlastnosti uvozují trestnou činnost, udržují ji v chodu a vtiskávají jí její konkrétní tvář. Druhá otázka směřuje ke zjištění, zda se pachatelé vyznačují určitými psychickými zvláštnostmi, které je odlišují od nepachatelů, a jestliže tomu tak je, pak o jaké zvláštnosti (vlastnosti) se jedná. Uvedené dvě otázky vyjadřují ve zjednodušené podobě výchozí pozice dvou přístupů ke studiu osobnosti pachatele v kriminální psychologii. První přístup se běžně označuje jako procesuální či dynamický. Druhý přístup se nazývá strukturální či typologický. (Čírtková, 1998 s. 66, 67)

Psychologické typologie vycházejí z předpokladu, že určité vlastnosti se sdružují a vytvářejí tak typické konstelace, podle kterých lze veškerou populaci rozčlenit do několika stanovených skupin, tj. **osobnostních typů**. Zpravidla jsou jasně stanovené příznaky, na základě kterých přiřazujeme konkrétního jedince k některému typu, např. introvert nebo extrovert. Obdobně funguje typologický přístup i ve forezní psychologii. Typologie osobnosti pachatelů zpravidla slouží jako nástroj poznávání osobností konkrétního pachatele a současně se uplatňuje jako vodítko pro diferencovaný přístup k pachateli např. při výslechu, při korektivních opatřeních v rámci výkonu trestu apod. (Čírtková, 2009 s. 61)

Existuje nemálo **forezních typologií**. Některé vycházejí z tělesné konstituce a předpokládají její souvislost s duševním založením a konkrétní podobou kriminálního jednání, některé pracují pouze s minimálním počtem psychických charakteristik, jiné kladou důraz na motivační pozadí a životní cestu. Praktická využitelnost jednotlivých typologií je rozličná. (Čírtková, 1998 s. 69)

Obecná typologie rozlišuje 5 základních typů osobnosti pachatele, do kterých lze zařadit kriminální populaci. Jsou to:

- **Socializovaný (normální) typ** – nejlépe vystihuje osobnost tohoto typu přívlastek normální, i když na první dojem působí málo informativně. Vyjadřuje však velmi důležitou okolnost, na kterou se vztahují obecné poznatky o chování a prožívání. Konkrétně to znamená, že myšlenkové pochody a vůbec celá dynamika prožívání (city) jsou srozumitelné, fungují primární i sekundární potřeby, tak jak je známé z výkladu psychologie. Spáchaný skutek má spíše epizodický charakter, vybočuje s dosavadní životní cesty a jeho motivace je průhledná, lze ji pochopit i z pohledu vnějších posuzovatelů. Podle uvedených příznaků lze socializovaný typ v praxi celkem spolehlivě rozpoznat. (Čírtková, 1998 s. 70)
- **Neurotický typ** – jeho osobnost je nápadná tím, že se v ní vyskytují větší či menší neurotické poruchy (zvýšená úzkostnost, dráždivá slabost, neurovegetativní poruchy, depresivní ladění, hysterické reakce, apod.). Je přirozené, že neurotické prvky osobnosti příznačným způsobem vcházejí i do kriminálního jednání. Pokud jde o motivaci, běžně se uvádí, že kriminální jednání je důsledkem nevyřešených emocionálních konfliktů nejčastěji v rodině. Typický neurotický pachatel je totiž převážně mladistvého a mladého věku, pochází zpravidla ze středních sociálních vrstev, které jsou dobře materiálně zajištěny. Kriminální jednání je zpravidla protestem proti rodině, nesměřuje ani tak proti společnosti jako spíše proti vlastní rodině (reakce na přehlížení otcem, rozmrzelost na matčinu dominanci, frustrovaná potřeba sociálního uznání a citové zázemí, pocity viny apod.). Proto bývá **neurotický typ** rovněž označován jako emočně narušený, emočně nestabilní jedinec (Koudelková 1995). (Čírtková, 1998 s. 70, 71)
- **Psychopatický typ** – obecně se u tohoto typu pachatele předpokládá značný podíl osobnosti na kriminálním jednání. Osobnost (její temperamentové a charakterové vlastnosti a rysy) sehrávají výraznou roli, a to jak v motivační konstelaci, tak ve způsobu spáchání trestného činu. Naopak situační faktory ustupují do pozadí. Výraz psychopatická osobnost je diagnostickým termínem. Jde psychiatrickou diagnózu, která se používá pro jedince projevující se svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování a prožívání. Protože jde o dosti silné nápadnosti, povšimne si zpravidla i laik při běžném jednání, že dotyčný se vymyká běžnému standardu a není tudíž zcela „normální“. V odborné literatuře se objevuje rovněž pojem **sociopat**. (Čírtková, 1998 s. 70, 71)

- **Mentálně nedostatečný typ** – jde o typ pachatele, jehož osobnost se vyznačuje nízkou inteligencí. Jeho obecné rozumové schopnosti jsou nižší, než je obvyklé. Jinak řečeno jedná se o „**primitivní osobnost**“ a tomu odpovídá i obraz, který skýtá jeho trestná činnost. Nebývá promyšlená, je pro ni příznačná jednoduchost a přímočarost. Mentálně nedostatečný typ se často dopouští násilné trestné činnosti, bývá pachatelem sexuálních útoků proti inadekvátním objektům (děti, zvířata). Rozpoznat tento typ pachatele bývá snadné. Nízkou rozumovou vybavenost nelze přehlédnout např. na způsobu vyjadřování. U mentálně nedostatečného typu se obecně předpokládá větší ovlivnitelnost ve smyslu nekritického bezděčného přejímání názorů druhých. (Čírtková, 1998 s. 74)
- **Psychotický typ** – se míní pachatel, který v době spáchání trestného činu trpí některou z konkrétních podob nejtěžšího duševního onemocnění, tj. psychózou. Dopustí-li se psychotik kriminálního činu, jde většinou o násilné trestné činy. Na první pohled je spáchaný čin nápadný svou bizarností, nesrozumitelností a nikoliv výjimečně i svou brutalitou. To vše platí i o motivaci, která je nápadně nečitelná, zvrácená, nepochopitelná normálními měřítky. Uvedené příznaky jsou vždy zásadním důvodem pro přizvání znalce psychiatra a eventuálně psychologa. Prokáže-li se ve znaleckém zkoumání, že jde o psychotického pachatele, je exkulčován na základě shledané nepřičetnosti. (Čírtková, 1998 s. 75)

Prezentovaná typologie diferencuje pachatele podle běžných psychopatologických skupin. Stejně duševní poruchy a nemoci se přirozeně vyskytují i v celé populaci, tj. i u nekriminálních jedinců. Bylo by proto velmi chybné chápat všechny duševní abnormality jako rozhodující, fatální vnitřní příčiny, které motivují jedince ke kriminálnímu jednání. (Čírtková, 2009 s. 67)

2.4 Druhy trestné činnosti nejčastěji páchané na seniorech

Senioři patří k jedné z nejvíce ohrožených skupin osob zejména v souvislosti s majetkovou trestnou činností. Starší lidé, lidé se zdravotním handicapem, lidé důvěřiví, lidé žijící osamocně a slabé ženy se často stávají obětí podvodníků a zlodějů, kteří se pod různými záminkami dostávají do jejich blízkosti a velmi často přímo do jejich obydlí. Podvodem nebo krádeží je připraveno mnohdy o celoživotní úspory, někdy se setkáváme i s fyzickým napadením. (dostupné na World Wide Web: <http://www.policie.cz/clanek/seniori-sobe-627170.aspx>, cit. 28. 9. 2010)

Nejčastější trestné činy páchané na seniorech:

- **Kapesní krádeže**
- **Krádeže vloupání do bytů, rodinných domků, rekreačních objektů,**
- **Loupeže,**
- **Podvody**
- **Vydírání,**
- **Úmyslné ublížení na zdraví.**

Pro přehlednost členíme situace podle míst, kde hrozí nebezpečí. Zároveň nabízíme základní doporučení adresovaná seniorům pro zvýšení bezpečnosti. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 58)

1. Nebezpečí doma

Domov je pro každého člověka prostorem, kde se cítíme bezpeční, jistí. Je někdy těžké představit si, že i zde nám může hrozit nebezpečí. Extrémně těžkou situací je již zmíněné násilí páchané blízkou osobou doma, v našem soukromí. Podívejme se nyní na další hrozící rizika:

- Vniknutí cizí osoby do soukromého prostoru (dveřmi, okny, balkónem atd.) spojené s krádeží, zničením majetku,
- Ztráta klíčů, riziko snadného vniknutí nepovolaných osob
- Násilné vniknutí za přítomnosti majitelů bytu, doprovázeno rizikem zranění
- Vpuštění cizí osoby do bytu, často pod různými záminkami. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 58)

2. Nebezpečí na ulici

- K procházkám volte vhodnou dobu a místo, ne za tmy a ne do opuštěných míst,
- Ve večerních hodinách se vyhýbejte také dalším rizikovým místům, jako jsou prostory restaurací, diskoték, nočních klubů, bar a heren,
- Peněženku, osobní doklady a klíče od bytu neukládejte navrch nákupní tašky; pokud to jde, ukládejte je ve vnitřních kapsách oblečení, kabelku nenoste přes rameno,
- Noste u sebe jen nezbytně nutný finanční obnos, doporučuje se mít dvě peněženky a v případě přepadení jednu s menším obnosem vydat pachateli,
- O možných nebezpečích a způsobech, jak jim předcházet, hovořte se svými přáteli, sousedy, známými, nenechte se nepřipraveni překvapit, nedejte se! (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 59)

3. Nebezpečí v dopravním prostředku

- V soupravách hromadné dopravy osob nastupujte vždy do vozu obsazeného řidičem,
- Pokud potřebujete pomoc, oslovte konkrétního člověka, vyvolejte ho tzv. z davu („Mladý muži, vy v té modré bundě... prosím pomozte mi...“)
- Vyhýbejte se tlačenicím,
- Sledujte své věci, je lepší mít tašku před sebou, např. přidržovat si jí na břicho.

Při práci s oběťmi trestných činů se zvláštní péče věnuje „zranitelným obětem“. Do této kategorie lze zařadit i některé seniory. Zranitelnost tvoří soubor charakteristik, které posilují záměr pachatele uskutečnit trestný čin právě vůči této oběti. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 60)

Charakteristiky seniora se zvýšenou zranitelností:

- Snížení životního elánu,
- Snížené sociální kompetence (nejistota v jednání)
- Signály neopatrnosti
- Osamělost
- Znamky duševní nepohody nebo onemocnění
- Tělesná slabost

Pachatel si může záměrně vybrat seniora, u kterého předpokládá:

- že se neubrání útoku,
- že jeho případné svědectví nebude přesné, tím se sníží riziko dopadení,
- že se bude obávat někomu svěřit,
- že je osamělý (osamělá) a doba odhalení činu se tak prodlouží.

Třetím kritériem zranitelnosti seniora je špatná nebo zcela mizivá šance dosáhnout na některý typ pomoci obětem. Nebezpečí hrozí zejména u násilí páchaného blízkými či pečovateli. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 60)

2.4.1 Trestné činy proti majetku páchané na seniorech

Právo vlastnit majetek je z hlediska občanských práv a svobod jedním ze základních práv každého občana České republiky zaručených Listinou práv a svobod, ze které vyplývá, že každý má právo vlastnit majetek, vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 95)

Krást se nemá. Každému je toto tvrzení známo a vštěpováno do paměti již odmalička. Ne každý si ho však osvojí a dodržuje. Nejčastějším a v očích veřejnosti nejzávažnějším majetkovým trestným činem je právě krádež (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 95).

K seznámení s právním hlediskem a se způsoby páchaní krádeží slouží následující kapitola.

Krádež jako trestný čin upravuje Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v hlavě páté, kde vymezuje skutkovou podstatu tohoto trestného činu.

§ 205 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,

b) čin spáchá vloupáním,

c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,

d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo

e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná. (Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 56)

Co se týká *kvalifikačního znaku výše škod*, pak v současné době existuje tato stupnice:

- Škoda nikoliv nepatrná musí dosáhnout částky nejméně 5000,-Kč;
- Škoda malá musí dosáhnout částky nejméně 25 000,-Kč;
- Větší škoda musí dosáhnout částky nejméně 50 000,-Kč;
- Značná škoda musí dosáhnout částky nejméně 500 000,-Kč;
- Škoda velkého rozsahu je škoda dosahující částky nejméně 5 000 000,-Kč

Vloupáním se ve smyslu trestního zákoníku rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru listí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky a použitím síly. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 96)

Pokud se pachatel pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí vůči oběti až po krádeži, jedná se o trestný čin v trestněprávní praxi označován jako **násilná krádež**. Rozdíl mezi touto krádeží a loupeží je právě v tom, že násilí je užito až poté, kdy se pachatel věci zmocnil a nehodlá ji dobrovolně vrátit oběti, kdežto v případě loupeže je násilí užito jako způsob zmocnění se cizí věci. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 96)

Vedle toho jako přestupek upravuje Zákon č. 200/1999 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

§ 50 Přestupky proti majetku

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí,

b) úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si přisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby,

c) úmyslně ukryje nebo na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána přestupkem spáchaným jinou osobou, nebo to, co za takovou věc bylo opatřeno.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 15 000 Kč. (dostupné na World Wide Web:<http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-200-1990-sb-zakon-o-prestupcich/cele-zneni/>, cit. dne 12. 10. 2010)

Trestní zákoník uvádí základní rozdíl mezi trestným činem a přestupkem, a to rozsah škody způsobené pachatelem. U trestného kapesní krádeže, škoda není rozhodující, pokusí-li se pachatel po činu uchovat si věc násilím, nebo pohrůžkou bezprostředního násilí. (Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 56)

§ 209 Podvod

(1) Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,

c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo
d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná. (Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 57)

Trestného činu podvodu se mohou účastnit až čtyři osoby s různým právním postavením, a to pachatel, osoba jednající v omylu (z neznalosti), poškozený a osoba, která získala neodůvodněný majetkový prospěch. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 99)

Podvod může být spáchán nejen osobním jednáním pachatele, poškozeného a dalších osob, ale také za využití technického zařízení, např. výpočetní techniky. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 99)

2.4.2 Trestné činy proti zdraví

Ublížením na zdraví trestní zákoník rozumí způsobení takového zdravotního stavu (onemocnění, poranění), které znamená porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí a znesnadňuje výkon obvyklých činností nebo má nepříznivý vliv na obvyklý způsob života poškozeného a zpravidla vyžaduje lékařské ošetření. Ublížením na zdraví je také podstatné zhoršení zdravotního stavu poškozeného v důsledku jednání pachatele. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 100)

§ 145 Těžké ublížení na zdraví

(1) Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dvou nebo více osobách,

b) na těhotné ženě,

c) na dítěti mladším patnácti let,

d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,

e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

f) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

g) opětovně, nebo

h) ze zavrženíhodné pohnutky.

(3) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(4) Příprava je trestná. (Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 42)

§ 146 Ublížení na zdraví

1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na těhotné ženě,

b) na dítěti mladším **patnácti let,**

c) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,

d) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání **směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví,** nebo na jiném, který plnil svoji

obdobnou povinnost **při ochraně života, zdraví nebo majetku** vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo e) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt. (Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 42,43)

2.4.3 Trestné činy proti svobodě a právům

Úmyslem pachatele je zmocnit se násilím věci z cizího majetku s použitím fyzické síly, popřípadě za použití zbraně. Postačuje přitom hrozba bezprostředního použití násilí (tedy že k němu pachatel ihned přiskočí) a není podmínkou, aby se oběť bránila (útok může být neočekávaný, nebo oběť obranu vyhodnotí jako zcela marnou). (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 102)

§ 173 Loupež

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

Z hlediska trestní zodpovědnosti pachatele nezáleží na hodnotě věci, které se hodlá zmocnit nebo se zmocnil (hodnota může být nepatrná, nebo oběť u sebe nic cenného nemá). Trestné je samo popsání jednání, takže nezáleží na tom, zda se pachateli skutečně podařilo se věci zmocnit. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 102)

Zbraní je ve smyslu trestního zákoníku všechno, co může učinit útok proti člověku účinnější (např. kámen, nádoba a apod.). (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 102)

Násilím je taky to, jestliže pachatel před odcizením věci uvede oběť do stavu bezbrannosti zákeřně, např. vhozením uspávacího prostředku do nápoje. (Čírtková, L., Vitoušová, P., 2007 s. 102)

2.5 Domácí násilí

Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním, nebo psychickém zdraví. Jde o agresi jedné osoby proti druhé, jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít. (Voňková, Huňková a kol. s. 11)

Domácí násilí zahrnuje všechny projevy fyzického, sexuálního a psychického násilí páchaného mezi jednotlivými členy rodiny, v naprosté většině páchaného muži vůči ženám a částečně i vůči dětem a prarodičům. (Vykopalová, s. 15)

Za definici **domácího násilí v širším slova smyslu** se považuje definice formulovaná Radou Evropy v roce 1985: „*Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti*“ (Voňková, Huňková a kol. s. 14)

V užším slova smyslu pak za intimní (partnerské) násilí se považuje: „*Násilné jednání je jakýkoliv výskyt ohrožujícího chování, násilí nebo zneužití psychického, fyzického, sexuálního, ekonomického nebo emocionálního mezi dospělými osobami, které jsou nebo někdy v minulosti byly intimní partnery nebo členy rodiny, a to bez ohledu na pohlaví*“ (Voňková, Huňková a kol. s. 15)

Charakteristickým rysem domácího násilí je jeho opakování, dlouhodobost a téměř každodenní přítomnost. Jedná se o vzorec donucovacího chování užívaného jednou osobou k ovládnutí jiné nebo jiných osob. Může mít rozmanité podoby: hrubé nadávky, stále kritizování, ponižující urážky, zesměšňování, podráždění sebedůvěry, omezování osobní svobody, ekonomické vydírání, vyhrožování tělesným ublížením až po přímé tělesné ublížování. (Vykopalová, s. 15)

Závažnost násilných činů páchaných v rámci rodiny je možno doložit poměrně přesvědčivě zejména na jeho následcích. Narušení pocitu bezpečí v rodině může způsobit, nezávisle na fyzické újmě, velmi vážná a dlouhodobá psychická poškození vedoucí až k neurotickým a psychosomatickým poruchám, fobiím, suicidním tendencím, k neschopnosti někomu důvěřovat či rozvíjet úzký vztah. (Vykopalová, s. 15)

Domácí násilí existuje mezi všemi skupinami lidí, ať jsou děleny podle jakýchkoli kritérií – rasa, náboženství, společenství, pohlaví aj. (Vykopalová, s. 15)

Společenská reakce na domácí násilí může být trojí povahy:

- bez reakce, jedná se o soukromou věc
- důsledná a okamžitá kriminalizace problému, pachatel je zatčen, obžalován a potrestán
- flexibilní a diferencovaná reakce, kombinace opatření právní a sociální povahy

(Vykopalová, s. 15)

Obecně lze shrnout, že domácí násilí je chování, které v párovém soužití nebo v širší rodině u jedné osoby vyvolává strach z osoby druhé. Prostřednictvím moci, kterou tento strach poskytuje, určuje násilník chování oběti. (Voňková, Huňková a kol. s. 19)

2.5.1 Domácí násilí, jeho znaky, druhy a formy

Pro pomáhající profesionály je prvním úkolem rozlišit, zda se v daném případě jedná o skutečné domácí násilí, k jehož řešení se v současné době používají specifické přístupy a nástroje. Odlišit domácí násilí od permanentních sporů, hádek a tzv. italských domácností nám pomáhají tyto **čtyři znaky**. (Čírtková, L., Vitoušová, P., a kol. 2007., s. 108).

Domácí násilí má tyto *charakteristické znaky*:

- **Opakovanost** – jednání, které má svůj vývoj a dochází opakovaně k projevům, často i po velice dlouhou dobu, domácí násilí není ojedinělý a jednorázový incident.
- **Postupný nárůst intenzity (eskalace)** – psychické týrání začíná doprovázeno fyzickými útoky, jejichž intenzita postupně vzrůstá. Ve hře již není jen lidská důstojnost, začíná být ohroženo zdraví, někdy i život oběti domácího násilí.
- **Jasně rozdělení rolí** – k násilí dochází mezi blízkými osobami, kde lze rozlišit roli násilné a ohrožené osoby, vzájemné postavení je nerovné a role se v průběhu incidentu nemění.
- **Páchání násilí v soukromí** – k násilí dochází zpravidla v soukromí obydlí oběti nebo společného obydlí, ale i na jiných místech (např. chata, hotel apod.)

Domácí násilí má různé modifikace: mezi partnery, druhy, příbuznými (otec-syn, matka-dcera, prarodiče-vnuci aj.). (Příloha měsíčníku „POLICISTA“ č.6/2007. s. 3)

Aby skutek byl domácím násilím, tak **musí být naplněny všechny znaky!!!**

(dostupné na World Wide Web: <http://www.ks.sm/opzp/DomaciNasili/ke-stazeni.html>, cit. 3. 10. 2010)

Voňková (2004, s. 20) uvádí nejčastější **druhy** násilného jednání v rodině a domácnosti:

- **fyzické** – strkání, fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení, kopání, smýkání, ohrožování zbraní nebo nožem, házení předmětů, znehybňování oběti např. přivazováním, zatlačováním do kouta.
- **psychické** – zahrnuje zejména slovní týrání, ponižování, zesměšňování na veřejnosti i v soukromí, permanentní kontrolu chodu dne, výslechy, vyhrožování zmrzačením nebo zveřejněním difamujících údajů o oběti.
- **sexuální** – zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány, které oběť podstupuje nedobrovolně či s nechutí.
- **ekonomické** – znamená zamezení možnosti oběti disponovat finančními prostředky, ať rodinnými nebo vlastními.

Kromě typických znaků lze u domácího násilí popsat i typické druhy domácího násilí. V násilném vztahu se může vyskytovat jeden druh nebo i více druhů násilného jednání. (Voňková, J., Huňková, M., 2004, s. 20)

Formy násilného jednání v rodině a domácnosti nejčastěji uváděné:

- **Sociální izolace** – znamená absolutní uzavření rodiny, zákaz styku s příbuznými a s přáteli, zákaz telefonování, vycházení, přikazování chování, oblékání, rozhodování o tom, co je a co není vhodné. Vyčerpávající dohled nad životem, zákaz nebo naopak určování literatury, poslouchání televize, rádia, omezování nebo zákaz jakýchkoliv zájmů.
- **Zastrašování** – použití křiku, demonstrace síly, vyvolávání strachu, gesta, ničení majetku, týraní zvířat, vyhrožování. Dále používání výhrůžek typu opuštění rodiny, spáchání sebevraždy, uzavření partnerky do blázince, odnětí dětí.
- **Vyčerpávání** – přikazování někdy až nesmyslné práce, odpírání spánku, potravin a tekutin.
- **Citové týrání** – permanentní nadávky, kritizování, sekýrování, vyvolávání pocitu viny za situaci, popíráním faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“, občasným poskytováním laskavosti, odpíráním pozornosti, demonstrací milostného poměru s jinou osobou.
- **Ekonomické týrání** – zákaz získání nebo udržení zaměstnání, přidělování kapesného, přinucení žádat o prostředky na obživu, dennodenní kontrola nákupů, znemožnění přístupu k rodinným příjmům nebo naopak neposkytování finančních prostředků na chod rodiny, vystavování rodiny hladu, chladu, nedostatku oblečení, hygieny, rozprodávání zařízení domácnosti, neplacení nákladů spojených s bydlením, nerespektování a popírání potřeb dětí.
- **Vydirání** – jehož nástrojem jsou zejména děti, je označování obětí za špatnou matku (popř. otce), navádění dětí proti druhému rodiči, vulgární a násilné chování, pohružky, že v případě odchodu druhý rodič už děti neuvidí.
- **Zneužívání „práv“ muže** – zacházení s obětí jako se služkou, nadřazené a povýšené chování, osvojení si právo o všem rozhodovat, být tím, kdo určuje role v domácnosti. (Voňková, J., Huňková, M. a kol., 2004, s. 20,21)

Domácí násilí má vlastní dynamiku, tzv. *spirálu násilí*, kdy se období násilí střídají s obdobími klidu a odpuštění. Násilí nebývá afektivní, ale promyšlené, nelze však ani vyloučit situační faktory, jakými jsou např. nezaměstnanost, stres a bída. Alkohol je spíše katalyzátorem, nikoliv příčinou. (Voňková, J., Macháčková, R. a kol., 2004, s. 10)

Pro domácí násilí je typické tzv. *separační napadnutí*, tj. útok na tělo a vůli ženy, které chce partner zabránit, aby odešla, nebo se jí pomstít za odchod, nebo ji přinutit, aby se vrátila. Chce rozhodovat o tom, s kým bude žít a posílit pouta ve vztahu. (Voňková, J., Macháčková, R. a kol., 2004, s. 10)

2.5.2 Domácí násilí páchané na seniorech

Otázky násilí na seniorech jsou středem pozornosti mnoha vyspělých zemí. Staří lidé patří mezi jedny z nejrizikovějších populačních skupin. V každé zemi průměrně tvoří 11-12% obyvatel právě staří lidé a tento podíl se poměrně rychle zvyšuje. (Vykopalová, H., 2002 s. 5)

Násilí, kterého se vůči seniorovi dopouští blízké osoby, je situace, kdy je nutné poskytovat taktní a žádanou pomoc. Setkáváme se s rozličnými formami násilí. Jde o psychické, fyzické a sexuální násilí. Specificky u seniorů se setkáváme ještě s majetkovým a finančním vykořisťováním, zanedbáváním péče a s neuspokojováním základních biologických a psychosociálních potřeb starších lidí. Nevhodné chování nemusí dosáhnout práhu trestného činu i tak je pro život seniora destruktivní. (Příloha měsíčníku „POLICISTA“ č.6/2007. s. 2)

Převažují pachatelé z okruhu rodiny, avšak lze se setkat i s násilím v rámci seniorských aktivit. V první řadě jde o partnery (manžel, druh). Násilné chování může být projevem rozvíjející se duševní poruchy nebo pouze vyústěním osobnostních zvláštností. Dále jsou pachatelé z řad pečovatelů, nejčastěji jde o děti seniorů. Především stud brání obětem svěřit se, se situací doma. Takové řešení je často pro starého člověka spojeno s velkými obavami. Pokud se zveřejní násilí páchané dětmi či dalšími pečovateli, je pravděpodobné, že senior bude přemístěn do ústavní péče. A z toho mají staří lidé obavy. (Čírtková, L., Vitoušová, P., a kol., 2007., s. 61)

Příčiny týraní starého člověka mohou být různé. Pachatel například omezeně chápe, že jeho chování je násilné. Může situaci vnímat pouze ze své strany pohledu. Domnívá se, že za péči si zaslouží finanční prostředky svého rodiče, že osobě trpící demencí stačí bazální péče a nepotřebuje společnost, že takto postižený člověk nevnímá, jak se s ním zachází. Zde je potřeba uvažovat o zátěži pečujících osob, která se může stát neúnosnou. To nelze brát jako ospravedlnění násilí. Spíše se musíme zamýšlet nad životem pečovatelů a jejich blízkých.

Neúměrná zátěž, zhoršení zdravotního a psychického stavu může spustit stresovou reakci, která končí násilím. (Příloha měsíčníku „POLICISTA“ č.6/2007. s. 2)

Rovněž se setkáváme s obrácenou situací. Člověk, který je v počátku duševní poruchy typické pro senium (nejčastěji demence), může psychicky týrat své okolí. Zvláště u samostatně žijících manželů se až po delší době anebo po fyzickém napadení dozvíme o dlouho trvajícím psychickém nátlaku (poruchy nálad s projevy agresivity, podezřívání, extrémní kontrola druhého partnera atd.). Základní intervencí je léčba projevů a dále podpora ohrožené osobě. V rámci sociálních intervencí je třeba zvážit, zda je nadále bezpečné soužití rodinných příslušníků. (Čírtková, L., Vitoušová, P., a kol., 2007., s. 61)

2.6 Vymezení pojmu EAN

Britská iniciativa "Action on Elder Abuse" definuje EAN jako "opakované či jednorázové špatné chování vůči starému člověku, ze strany toho, kterému starý člověk důvěřuje či je na něm závislý. Důsledkem tohoto chování je poškození či výrazný dyskomfort."

Existuje pět hlavních typů EAN - špatného zacházení se starými lidmi

- **Fyzické ubližování** - od přímých útoků a násilí, po vynechávání léků či podávání špatné medikace až po omezování pohybu.
- **Psychologické týrání** - vulgární chování, křičení, zastrašování, lhaní, ignorován či ponižování.
- **Finanční zneužívání** - užívání majetku či peněz staré osoby bez jejího souhlasu.
- **Sexuální zneužívání**
- **Zanedbávání** - nedostatek potravy, nedostatečné topení, nedostatečný základní komfort a medikace.

Stará osoba může trpět jen jednou formou EAN či několika formami najednou.

(dostupné na World Wide Web <http://www.gerontocentrum.cz/gema/spatnedoma.php>, cit. 4. 10. 2010)

Obětí může být každá starší žena či muž se mohou stát obětí EAN, a to nezávisle na sociálním postavení či kultuře.

- Může to být stará osoba, která naopak týrá své pečovatele.
- Existují i vztahy vzájemného zneužívání a týrání.

- Někdy má syndrom EAN i rasistický podtext. (dostupné na World Wide Web <http://www.gerontocentrum.cz/gema/spatnedoma.php>, cit. 4. 10. 2010)

Kdo je tím, který se špatně chová a ubližuje

- Partner, dítě nebo příbuzný.
- Přítel nebo soused.
- Dobrovolný pomocník.
- Pracovníci zdravotní či sociální péče či ostatní profesionálové.

Proč se tak stává

Asi z mnoha důvodů, ale pravé příčiny se zatím nepodařilo odhalit. Podařilo se pouze vytipovat následující rizikové faktory, které bývají nejčastěji spojovány s fyzickým a psychologickým ubližováním (mohou být přítomny samostatně či více najednou společně):

- **Sociální izolace** - ti, kterým je ubližováno, mají obvykle méně sociálních kontaktů než ti, kteří tímto problémem netrpí.
- Dlouhodobá anamnéza špatných vztahů osob, kterých se týká.
- Existuje zřejmě vzorec násilného chování v rodině. Osoba, která se nyní špatně chová ke starému občanovi, pravděpodobně zažila špatné zacházení v dětství.
- Osoba, která se starým člověkem špatně zachází, na něm bývá závislá - ubytováním, financemi ale i emočně.

Obvykle mívá ten, který špatně zachází se starým člověkem v anamnéze psychiatrické problémy, poruchy osobnosti či alkohol (event. drogy). (dostupné na World Wide Web <http://www.gerontocentrum.cz/gema/spatnedoma.php>, cit. 4. 10. 2010)

Riziko, že k situaci EAN dojde, může být ještě více zvýšeno v následujících případech:

- Jestliže má stará osoba chronickou chorobu, která může ovlivnit její intelekt, hybnost a další funkce, které mohou způsobovat problematické chování (demence, parkinsonismus atd.).
- Při výrazném postižení smyslů (zrak, sluch) a řeči, které vedou k obtížím v dorozumívání.
- Jestliže jsou poruchy chování anebo výrazné změny osobnosti. Starý člověk, který se stále opakuje, chodí a odchází, bloudí, je agresivní.

- Jestliže vyžaduje tolik péče, že je to nad reálné síly pečujícího.
- Jestliže je pečující v důsledku péče nucen výrazným způsobem změnit svůj způsob života.
- Jestliže je pečující izolován a nemá další kontakty, které by mu poskytly podporu společenskou a psychickou, možnost realizace.
- Jestliže má pečující další výrazné starosti či finanční obtíže.
- Jestliže je změna rolí nepříznivě pocíťována (rodič se stane závislým na svém dítěti).
- Jestliže je pečující odkázán zcela sám na sebe a nemá možnost pomoci či podpory.

(dostupné na World Wide Web <http://www.gerontocentrum.cz/gema/spatnedoma.php>, cit. 4. 10. 2010)

Známky možného EAN

Existují známky, které nás mohou vést k podezření, že se jedná o EAN. Žádná z těchto známek neznamena sama o sobě, že se o EAN skutečně jedná. Jen je potřeba být v těchto případech pozornější.

- Není možné hovořit se starou osobou o samotě.
- Izolace seniora v jednom pokoji.
- Žádosti o pomoc u různých institucí, časté změny atd.
- Opakované návštěvy praktického lékaře či pohotovostních služeb. Zejména pak, jestliže není zřejmý zdravotní důvod těchto návštěv.
- Odmítání služeb.

(dostupné na World Wide Web <http://www.gerontocentrum.cz/gema/spatnedoma.php>, cit. 4. 10. 2010)

Fyzické známky

- Časté odřeniny a pohmožděniny - zejména v těch místech, kde jsou nepravděpodobné a v dobře chráněných místech - vnitřní plochy stehů či paží atd.
- Stopy od prstů.
- Popáleniny - opět na nezvyklých místech.
- Stopy po poranění určitým předmětem.
- Nevysvětlené zlomeniny.
- Kožní vředy a proleženiny.
- Přehnaná nebo nedostatečná medikace (zbývající léky atd.).

- Dávají-li se starému člověku jiné nepatřičné léky.
- Nevysvětlená ztráta váhy.
- Neudržovaná hygiena, špatné či špinavé oblečení.
- Ponechání ve špinavé promočené posteli.

Psychologické známky

- Starý člověk se jeví depresivní, polekaný, ustrašený, neklidný či agresivní.
- Cítí se osamocený.
- Jsou přítomny neočekávané/nevysvětlitelné změny chování.

Finanční známky

- Nevysvětlitelné úbytky z konta.
- Nevysvětlitelný deficit prostředků přes slušný příjem.
- Mizení cenností, peněz či ostatních věcí.
- Starý člověk není schopen vysvětlit, co se děje s jeho příjmem.
- Nezaplacené účty.

(dostupné na World Wide Web <http://www.gerontocentrum.cz/gema/spatnedoma.php>, cit. 4. 10. 2010)

2.7 Prevence kriminality a její členění

Neoddělitelnou součástí kriminologie je také problematika zabývající se prevencí kriminality. Jde o činnost, kterou plní společnost a stát v rámci ochrany občanů před kriminalitou. Stále častěji bývá nazývána „kontrolou kriminality“ a zahrnuje v sobě všechny instituce, organizace, sdružení, strategie a sankce, které se snaží, aby bylo dosaženo konformity chování v oblasti regulované normami trestního práva. (Bouřa, V., 2007 s. 81)

V devadesátých letech kriminalita v ČR doznala podstatných kvalitativních a kvantitativních změn, které se projevují především v těchto směrech:

- Tradiční obecná kriminalita, to je kriminalita majetková, násilná a mravnostní, není již pouhým hromadným společenským jevem, ale stala se jevem masovým, což jde na vrub zejména kriminality majetkové či jiné trestné činnosti ziskuchtivě motivované.

- Vzdůstá objem tzv. pouliční kriminality, tj. páchané na veřejně přístupných místech, zejména vzrostl počet loupeží, krádeží aut a věcí z aut, vloupání a vandalismus.
- Vzdůstá počet případů domácího násilí, zejména týrání a zneužívání dětí a žen, jakož i starých a bezmocných osob.
- Zvyšuje se samoučelná brutalita a bezohlednost, zvláště u mravnostní a násilné kriminality.
- Mění se profil pachatelů, kteří se mnohdy přestávají markantně lišit od průměru celé populace, a přibývá tzv. prvopachatelů.
- Roste podíl pachatelů z řad dětí, mladistvých a mladých dospělých.
- Roste počet trestných činů spáchaných v souvislosti s drogami a jinými chorobnými závislostmi, jejichž okruh se rozšiřuje. (Bouřa, V., 2007 s. 82)

V důsledku uvedených změn se mění i kriminální politika. Podobně jako v zahraničí, se vedle politiky orientované na represivní opatření a na uplatnění trestněprávního postihu (Trestní politika) se i v ČR vytváří politika orientovaná na preventivní strategii a na provádění kriminálně-preventivních opatření (preventivní politika). Hovoříme o **represivních a preventivních strategiích uskutečňovaných v rámci kontroly kriminality**. Obě strategie se doplňují, o prevenci a represii se hovoří jako o dvou vzájemně propojených pilířích, které jsou základem udržování vnitřní bezpečnosti. (Bouřa, V., 2007 s. 83)

Prevenčí kriminality rozumíme soubor nejrůznějších aktivit mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit jejího zmenšení. Představuje tedy úsilí eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započatím nebo před jejím pokračováním. (Bouřa, V., 2007 s. 83)

Do prevence kriminality tak náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páchaní trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páchaní nebo neutralizaci příčin a podmínek vzniku trestných činů., V., (Bouřa, 2007 s. 83)

- **Členění preventivních aktivit**

Preventivní aktivity jsou v soudobé kriminologii členěny **podle obsahového zaměření** na prevenci sociální, prevenci situační a prevenci viktimologickou a **podle okruhu adresátů** na prevenci primární, prevenci sekundární a prevenci terciární. (Bouřa, 2007 s. 83)

2.7.1 Sociální prevence

Sociální prevence se zabývá velmi širokou oblastí sociální politiky a je zaměřena především na sociální kriminogenní faktory, na jejich překonávání nebo jejich neutralizaci. Podstatou sociální prevence je humanizace života a prostředí, ve kterém probíhají procesy socializace a sociální integrity. Je zaměřena na obrovskou škálu kriminogenních jevů, jako jsou prostituce, alkoholismus a jiné toxikománie, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, extremistické skupiny, bezdomovci a jiné, na deformace v právním řádu či v působení médií, které mohou mít kriminogenní účinky, a na otázky kriminálně preventivního či socializačního působení rodiny, školy, sociálních služeb a jiných institucí.

Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či finančně měřitelná, protože jde o širokou paletu aktivit náročných na organizaci, personální a materiální zabezpečení, a které mají dobu realizace, převážně střednědobou až dlouhodobou. (Bouřa, 2007 s. 86)

2.7.2 Situační prevence

Situační prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí a motivace ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Vychází přitom ze zkušeností, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých podmínek. Podstatou situační prevence je změnit strukturu příležitosti ke spáchání trestného činu v neprospěch pachatele takovým způsobem, aby subjektivně pocíťovaný prospěch z trestného činu nebyl vyšší než míra vynaložené námahy a podstoupeného rizika. (Bouřa, 2007 s. 86)

Opatření situační prevence mají převážně charakter technický, organizační a administrativní. Můžeme je rozdělit do pěti základních kategorií:

- **Zvýšení ochrany objektů, osob a věcí, kterým hrozí kriminální útok**, např. bezpečnostní zámky, dveře, nerozbitná skla, mříže, apod.
- **Přemístění a ukládání ohrožených věcí na bezpečnější místo**. Jde především o ukládání peněz v bankách, šperků do trezoru, apod.
- **Ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu**. Zde patří uplatňování zákonných předpisů o prodeji střelných zbraní a jejich držení, apod.
- **Zmenšení očekávaného prospěchu z trestného činu a zvýšení rizika pachatele**. Jsou to různé způsoby označování ohrožených věcí /značkování jízdních kol, katalogizace uměleckých předmětů, apod.)

- **Zlepšení dohledu nad lokalitou.** Pořádková a hlídková policie, hlídači, vrátní, kamerové systémy, osvětlení, apod.

(Bouřa, 2007 s. 86 - 87)

Výhodou zavádění situační prevence před prevencí sociální je to, že je rychlejší a jednodušší. Její výsledky jsou bezprostřednější a zřetelnější, účinnost snadněji ověřitelná.

2.7.3 Viktimologická prevence

Viktimologická prevence se zaměřuje na využití viktimologických poznatků. Jejím cílem je, aby se jedinec nestal obětí trestných činů a jejím obsahem je činnost osvětová, poradenská a vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob. (Bouřa, 2007 s. 88)

Do viktimologické prevence je zahrnuta i široká škála praktických příprav - **výcvikové kurzy psychologické i fyzické sebeobrany, terapeutické a rehabilitační postupy** a činnosti určené pro oběti trestných činů. (Bouřa, 2007 s. 88)

Viktimologická prevence může být:

- **primární** – její aktivity jsou adresovány veškerému obyvatelstvu
- **sekundární** - aktivity jsou zaměřené na jedince a skupiny kriminálně orientované, na potenciální pachatele, oběti
- **terciální** – je zaměřena na předcházení kriminální recidivě pachatelů a viktimologické recidivě u oběti trestných činů (Bouřa, 2007 s. 88 - 89)

2.7.4 Policejní prevence

V rámci prevence zaujímá zcela specifické místo policie, která je při ochraně společnosti před kriminalitou.

Hlavní úsilí policejní preventivní činnosti u nás spočívá na městských policejních ředitelstvích, především na preventivně informačních skupinách zřizovaných od poloviny devadesátých let. Tyto skupiny poskytují fyzickým i právnickým osobám informační a poradenské služby v otázkách, které nejvíce ovlivňují pocit bezpečí, tj. v otázkách ochrany zdraví, životů a majetku, a orientují policejní preventivní činnost na vybrané konkrétní problémy dané lokality. (Bouřa, 2007 s. 91)

3. Pomoc obětem trestných činů

Pro poskytování pomoci obětem kriminality je typické, že se jí ujali nejdříve dobrovolníci, kteří se sdružovali v nestátních organizacích. Teprve později vstupují do této specifické oblasti sociálních služeb i další složky a instituce, garantované státem. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 9)

3.1 Laická pomoc

Ačkoliv je viktimizace statisticky vzato běžnou událostí, je zarážející, jak často je nejbližší okolí bezradné v kontaktu s obětí trestné činnosti. Snad nejčastěji se vyskytujícím problematickým chováním okolí je **strategie ignorování faktu trestného činu**. Tyto strategie blokují přirozené mechanismy vyrovnávání se s traumatem. Nevhodné reakce okolí na primární viktimizaci posilují negativní dopad trestného činu na oběť. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 126)

Pro kontraproduktivní strategie zacházení s obětí trestného činu jsou typické dva mylné mýty:

- Oběť musí co nejdříve na vše zapomenout, proto je třeba se k ní chovat, jako by se nic nestalo.
- Oběť je „nemocný člověk“ – člověk, vyléčí ji odpočinek, klid a farmaka.

Přesný opak je pravdou. Oběť nikdy zcela nezapomene na trestný čin a na návrat do všedního života nemůže pasivně čekat. Do zhojení utržených ran **musí investovat** svou vlastní mentální energii. Rodina by měla být místem bezvýhradné emocionální podpory oběti trestného činu. Stačí zdánlivě málo – vhodně komunikovat s obětí trestného činu a podporovat ji při zdravých způsobech vyrovnání se s traumatickým zážitkem. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 126)

3.2 Psychologická pomoc

V psychologické intervenci poskytované obětem trestných činů platí základní zásady a principy krizové intervence. Za závazné je třeba považovat zejména postupy doporučené pro krizovou intervenci vůči osobám, které procházejí náhlou, nečekanou vnější (situační) krizí. K těm patří oběti zločinů, přírodních neštěstí a katastrof. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 127)

Oběť v akutním stavu těsně po činu

Napadení pachatelem je traumatická událost, která se vymyká zátěži, na níž je lidská psychika vystavěna. Radikálně zraňuje psychickou integritu, protože zásadně mění např.:

- životní situaci,
- způsob, jakým prožíváme vztahy s druhými lidmi,
- vztah k vlastnímu tělu a k fyzické existenci,
- vnímání vlastních možností ovlivňovat a kontrolovat svůj život.

Jestliže nejsou taková psychická zranění včas a správně ošetřena, mohou v dalším životě oběti vzniknout různé tělesné, psychické i sociální potíže či poruchy. Důležitou roli hraje již doba těsně po kritické události, neboť právě v tomto čase jsou oběti značně sugestibilní a současně velmi fragilní. To je taky důvod, proč se v poslední době intenzivně rozvíjí tzv. **psychologie neodkladné (první) péče**. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 131)

Rozlišujeme dvě oblasti:

- **psychologická první pomoc** – probíhá přímo na místě a poskytují jí přivolání psychologové, ale taky ostatní profesionálové na místě, jako lékaři, policisté a další členové záchranných složek.
- **Terapie akutního traumatu** – je již věcí specialistů (psychologů, psychoterapeutů) a může začít zhruba dva dny po incidentu. V obou případech se sledují stejné cíle, které směřují k psychické stabilizaci oběti, ke zmírnění stresových stavů a příznaků. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 131)

Psychologická první pomoc se opírá o tři základní prvky:

- **Informace** – poskytování informací je první a nejjednodušší cestou k psychické stabilizaci oběti. Akutní reakce na stres působí na samotné oběti cize, proto je vhodné informovat oběti o tom, jaké reakce na prožitou situaci se mohou u nich vyskytnout a ujistit je, že jde o normální důsledky nenormální události.
- **Intervence** – zaměřuje se na přijetí prvních opatření ke snižování stresu a k posilování vlastních zdrojů pro překonání traumatu
- **Identifikace rizikových osob** – za rizikové jsou považovány takové osoby, u kterých je větší pravděpodobnost vzniku následných a přetrvávajících potíží, ať již tělesných (zdravotní problémy), psychických (posttraumatická stresová porucha) či sociálních. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 134)

Následná psychologická péče

Do této oblasti zahrnuje viktimologie jakékoliv formy odborné pomoci obětem, které jsou založeny na opakovaném dlouhodobějším kontaktu s klientem. Patří sem ale i krátkodobé intenzivní reintegrační programy pro oběti konkrétních deliktů (např. domácího násilí). (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 139)

3.3 Právní pomoc

Lidská společnost, především ta dnešní, moderní vyžaduje regulaci, jež do ní vnáší řád, který současně musí obsahovat pravidla, která jej udržují. Jedním ze základních způsobů regulace je regulace pomocí právních norem, které obsahují pravidla chování. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 149)

Právní pomoc musí vždy, a to bez výjimky, vycházet z práce s verzí, která je poradci předestřena v rámci po a obsah poradny obětí trestného činu. Táto zásada je jednou ze základních pro další postup, rozsah a obsah poskytované pomoci. Poradce musí při úvaze o správné pomoci vycházet pouze z údajů, které obdržel na místě a v daném časovém úseku. Rozsah a důležitost informací vždy závisí na osobě, která tyto informace sděluje a podle této prioritizace je nutné postupovat při poskytování právní pomoci. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 152)

Základním obsahem právní pomoci je nabídnutí možností dalších kroků, včetně vysvětlení obsahu, dopadu a souvislostí. Obsahem právní pomoci by nemělo být přesvědčování o nutnosti postupovat předestřeným způsobem a učinění nabídnutých kroků, i když z pohledu poradce jde o zcela zásadní a nezbytné kroky. Je nutné vždy respektovat právo volby a rozhodnutí každého jednotlivého klienta. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 153)

3.3.1 Práva obětí

Pojem „**oběť trestného činu**“ je v první řadě pojmem kriminologickým, resp. viktimologickým. Trestní právo tento pojem nezná. V trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) ani trestním řádu (zákon 141/1961 Sb.), která jsou základními prameny trestního práva, se s ním nesetkáme.

V trestním řízení může oběť trestného činu vystupovat v postavení:

- **oznamovatele**
- **poškozeného**
- **svědka**

Jako **poškozený** může v trestním řízení vystupovat pouze **ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobená majetková, morální nebo jiná škoda.** (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 154)

Právo aktivně se účastnit trestního řízení přísluší každému poškozenému bez ohledu na to, zda v trestním řízení uplatnil nárok na náhradu škody či nikoli. Poškozenému, který **se připojil do trestního řízení s nárokem na náhradu škody**, přiznává však trestní řád **širší práva.** (např. právo na bezplatnou právní pomoc).

Poškozený v žádném případě **nesmí být nucen** k uplatňování zákonem stanovených práv a svým výslovným prohlášením se **může veškerých práv dokonce i vzdát.**

Z hlediska potřeb očekávání oběti v postavení poškozeného můžeme rozlišit několik základních skupin práv. Jsou to:

- **právo na informace**
- **právo na aktivní účast v trestním řízení**
- **právo na zmocněnce**
- **právo na náhradu škody**
- **právo na ochranu a bezpečí.** (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 156)

3.3.2 Pomoc ze strany Policie ČR

Základní krátkodobý způsob ochrany obětí trestného činu a svědka je obecně upraven zákonem o Policii ČR a uvádí, že „policie chrání bezpečnost osob a majetku“, a následně pak citovaný zákon v této souvislosti specifikuje jednotlivá práva a povinnosti policisty při výkonu služby. Žádné konkrétní ustanovení o ochraně svědků tento zákon však neobsahuje, a proto je z tohoto hlediska svědkovi možno doporučit následující postup při výslechu Policie ČR. (Čírtková, L., Vitoušová P., 2007 s. 157)

Policie České republiky poskytne v rozsahu své působnosti pomoc každému, kdo se na ni obrátí. Policie nemá pravomoc a možnost vstupovat do soukromého života a řešit konflikty v rodinných vztazích, avšak zasáhne, dojde-li v rodině k protiprávnímu jednání vůči zájmům chráněným zákonem – to jsou zejména život a zdraví občanů, jejich práva a majetek.

Police ČR přijme trestní oznámení na pachatele. Trestní oznámení může podat kdokoliv (oběť, svědek apod.), a to ústně nebo písemně, nejlépe na nejbližším obvodním oddělení PČR. Policisté jsou vždy povinni přijmout oznámení případu a provést další služební úkony. Musí postupovat tak, aby oznamovateli nevznikla bezdůvodná újma a nebyla ohrožena jeho čest a lidská důstojnost. Podává-li občan oznámení na osobu v příbuzenském poměru (nejčastěji manžela/ku), poučí ho policista o jeho právu dát souhlas k zahájení trestního stíhání. Protiprávní jednání však nemusí být vždy trestným činem – může se jednat o přestupek, který pak policie předává k řešení jiným orgánům (obecní/obvodní úřady, magistráty statutárních měst). (dostupné na World Wide Web: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=259, cit. dne 12. 12. 2010)

4. Organizace poskytující pomoc obětem trestných činů

Jakýkoli trestný čin způsobuje oběti a její rodině řadu obtíží a vyvolává značnou úzkost. Zůstane-li oběť se svými potížemi sama, její traumatické reakce se prodlužují a zvětšují. Nezřídka dochází k pocitům odcizení a strachu. Mnohem lépe se s následky zločinu vyrovnají oběti, které mají příležitost otevřeně a s důvěrou v porozumění hovořit o tom, co se jim stalo, s osobami, které byly speciálně vyškoleny v poskytování podpory a pomoci. Každému v takové situaci významně pomohou informace o právech poškozeného v trestním řízení, o všech dosažitelných službách a o průběhu trestního řízení. (dostupné na World Wide Web http://www.bkb.cz/redaction.php?action=show_Redaction&id_category_Node=258, cit. 12. 12. 2010)

Povědomí o kriminalitě páchané na seniorech a domácím násilí je v České republice stále nízké, a to i mezi těmi, kteří jsou zodpovědní za poskytování pomoci jeho obětem. Tolerance, která ke kriminalitě páchané na seniorech a domácímu násilí ve společnosti stále panuje, ovšem komplikuje situaci obětem – ty se pak často setkávají s neochotou pomoci i s obviňováním za násilí. Neziskové organizace z nejrůznějších regionů České republiky proto vyhlásily Kampaň proti domácímu násilí na ženách. Ta má za cíl zvýšit informovanost o domácím násilí i o možnostech pomoci, a zároveň přispět ke snížení tolerance vůči domácímu násilí. (dostupné na World Wide Web: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=146520>, cit. 12. 12. 2010)

Praxí v oblasti přímé pomoci obětem domácího násilí a zkušenosti s budováním, realizací a koordinací poradenských center poskytujících komplexní služby a prací pro azylové zařízení se skrytou adresou bylo zjištěno, že potřeby obětí domácího násilí jsou ve skutečnosti mnohem rozsáhlejší, než se předpokládalo. (Voňková, J., Huňková, M., 2004, s. 179)

Praxe poradenských center provozovaných nestátními neziskovými organizacemi přinesla v první řadě zjištění, že vyřešením všech právních otázek spojujících oběť s násilníkem (včetně bytové otázky) problémy nekončí. (Voňková, J., Huňková, M., 2004, s. 179)

4.1 Bílý kruh bezpečí

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů, včetně morální a emocionální podpory.

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí přistupuje k řešení domácího násilí vyváženě a uplatňuje jak strategii top down, jejímž cílem je změnit situaci obětí domácího násilí „shora“, na úrovni vhodných opatření garantovaných státem, tak strategii bottom up, což znamená, že nabízí pomoc „dole“ a zajišťuje přímé služby pro oběti domácího násilí. Problému se věnuje od roku 1996. Bílý kruh bezpečí - poskytuje bezplatné, odborné a diskrétní služby obětem trestné činnosti prostřednictvím šesti poraden, ve kterých pracují bez nároku na odměnu zejména právníci, psychologové a lékaři.

Poradci poskytují především informace, praktické rady a psychologickou podporu. Ve velmi závažných případech spojených s násilným trestným činem doprovázejí oběti případně pozůstalé k soudu, navštíví zraněné oběti v nemocnici a zprostředkují jim další potřebné služby. (Voňková, J., Huňková, M., a kol. 2004, s. 30)

Obětem trestných činů a DN je poskytována služba, která přispívá k rychlému vzpamatování se obětí z následků trestného činu a mimo jiné i ke zlepšení jejich pozice při jednání s úřady. Poradci Bílého kruhu bezpečí pomáhají obětem zotavit se ze stresu vyvolaného trestným činem, poskytují jim praktické rady a užitečné informace o průběhu trestního řízení. Často obětem na místě zprostředkují kontakt na další odborníky nebo služby. O poradnách Bílého kruhu bezpečí se oběti a jejich rodiny dozvídají ze sdělovacích prostředků, z tiskovin sdružení, od Policie ČR, na linkách důvěry, v krizových centrech a na úřadech státní správy a samosprávy. (Voňková, J., Huňková, M., a kol. 2004, s. 31)

4.2 Acorus

Občanské sdružení Acorus vzniklo v roce 1997. Jeho hlavním posláním je nabízet komplexní pomoc obětem trestných činů a domácího násilí a rozšiřovat informace o dané problematice mezi veřejnost. Provozuje Psychosociální centrum Acorus, které je zaměřeno na přímou pomoc ženám a dětem, které se staly oběťmi domácího násilí. Toto centrum nabízí včasnou sociálně právní, právní, psychoterapeutickou, socioterapeutickou a pedagogickou

pomoc. Systém pomoci obsahuje telefonickou krizovou linku, krizová lůžka na dobu maximálně 5 dní, ambulantní poradenství, pobytový program na půl roku a následnou pomoc po odchodu ze zařízení.

(dostupné na World Wide Web: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=146520>, cit. 12. 12. 2010)

4.3 Centrum pro pomoc obětem trestných činů

Krizové centrum slouží osobám, které se staly obětí násilí nebo trestného činu, a které nejsou schopny svou nepříznivou situaci samy řešit. Centrum usiluje o snížení rizika sociálního vyloučení těchto osob prostřednictvím poskytnutí bezplatné odborné psychologické, sociálně-právní a právní pomoci a pomáhá zvyšovat informovanost o problematice násilí a o možnostech obrany proti násilí. Bezplatně poskytuje psychologické a právní poradenství. Pobočky má centrum ve Frymburku, Brandýse nad Labem, Kolíně a Milovicích.

(dostupné na World Wide Web: <http://pomocobetem.cz/administrace/index.php?qmzi=39>. cit. 12. 12.2010)

4.4 Asociace občanských poraden

Specializované komplexní poradenství obětem trestných činů. Asociace občanských poraden je nástupnickou organizací Sdružení pro vybudování sítě občanských poraden, které bylo založené v roce 1997 a změnilo název na Asociaci občanských poraden v roce 1998. Zakládajícími občanskými poradnami byly Děčín, Havířov, Praha Jižní Město a Brno. Nyní AOP sdružuje 39 občanských poraden v 56 místech ČR, které ročně zodpoví téměř na 50 tisíc dotazů. Cílovou skupinou občanských poraden jsou občané v obtížné životní situaci, tedy i oběti trestných činů. Cílem občanských poraden je poskytovat co nejvyšší úroveň sociálně odborného poradenství, klienti jsou však podporováni k samostatnému jednání, aby se na práci občanských poraden nestali závislími. Poskytnutá rada musí být nestranná a neutrální (bez hodnocení) a musí být podána s ohledem na klientovu situaci. Od roku 1998 se asociaci podařilo vybudovat rozsáhlou síť poraden, která pokrývá území všech krajů ČR. Od listopadu 2006 do června 2008 poskytli poradci ve třech městech specializované poradenství v rámci pilotního projektu celkem 449 obětem trestných činů i domácího násilí, jednalo se celkem o 1522 konzultací s poradci.

Nejčastější formou kontaktu byla osobní návštěva klienta v poradně, následovaly telefonické konzultace a v několika případech forma dopisu, e-mailu.

K 1. srpnu roku 2008 se, za finanční podpory Ministerstva spravedlnosti ČR, k občanským poradnám v Berouně, Brně a Třebíči připojily poradny v Českých Budějovicích, Frýdku – Místku, Mostě, Náchodu, Pardubicích, Rokycanech a Zlíně.

(dostupné na World Wide Web: [http:// http://www.obcanskeporadny.cz/obeti-trestnych-cinu/](http://http://www.obcanskeporadny.cz/obeti-trestnych-cinu/), cit. 12. 12. 2010)

4.5 Specializovaná centra pomoci obětem trestných činů

Nezastupitelnou úlohu v boji proti trestným činům a domácího násilí sehrává rovněž systém pomoci poskytovaný obětem trestných činů (včetně jejich dětí) prostřednictvím nejrůznějších specializovaných center, azylových domů a následné terapeutické péče. (Voňková, J., Huňková, M., 2004, s. 179)

- **La Strada**

La Strada Česká Republika, o.p.s. je nevládní nezisková organizace, která působí v oblasti řešení problematiky obchodu s lidmi. Primárně není určena pro oběti trestných činů, ale principy práce a možnosti intervence vhodné pro tuto cílovou skupinu využívají v praxi také.

Nabízí služby krizového centra pro děti, mládež, jejich rodiny a matky s dětmi – tj. poradenství, krizová pomoc, internetová linka důvěry, terapie, cannisterapie, azylový pobyt (včetně dětí). Provozuje také DONA centrum Brno – pomoc obětem domácího násilí, krizové, psychologické a sociálně-právní poradenství, doprovody, azyl.

(dostupné na World Wide Web: [http:// http://www.strada.cz/cz/sluzby-pro-klientelu/214.html](http://http://www.strada.cz/cz/sluzby-pro-klientelu/214.html), cit. 12. 12. 2010)

- **Liga lidských práv, o. s,**

Usiluje o rozšiřování povědomí o lidských právech a aktivně pomáhá jedincům v ČR – zejména těm, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem) svá práva uplatňovat. Sídlí v Praze a Brně, v Brně poskytují také právní a psychologickou pomoc obětem domácího násilí.

(dostupné na World Wide Web: <http://www.llp.cz/cz/>, cit. 12. 12. 2010)

- **Magdalenium, o. s.**

Nabízí pomoc obětem domácího násilí: azylový dům s utajenou adresou v Brně (krizová lůžka i pobytový program, včetně dětí), poradenství, skupinová psychoterapie, krizová telefonní linka. (dostupné na World Wide Web: <http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=1070898> cit. 12. 12. 2010)

- **ROSA, o. s.**

ROSA se specializuje na poskytování bezplatné, komplexní psychosociální pomoci ženám, obětem domácího násilí. Nabízí poradenství, krizovou telefonní SOS linku, internetové poradenství, azylový dům a byty s utajenou adresou (včetně dětí) v Praze. (dostupné na World Wide Web: <http://www.rosa-os.cz/informace-pro-obeti-domaciho-nasilii/dulezite-kontakty/>.cit. 12. 12. 2010)

- **Profem, o.p.s.**

Zaměřuje se na poskytování poradenských služeb a konzultací ženským projektům a organizacím. Realizují mediální kampaň proti domácímu násilí, vzdělávací a posilující kurzy pro ženy, které zažily násilí (Mosty pro ženy, probíhají v Praze), provozují linku právní pomoci pro ženy – oběti násilí. (dostupné na World Wide Web: <http://www.profem.cz/>, cit. 12. 12. 2010)

- **Spirála, o. s.**

Provozuje v Ústí nad Labem Centrum krizové intervence – tj. nonstop osobní a telefonická krizová intervence, krizové lůžko. Dále provozuje DONA centrum (poradna pro oběti domácího násilí, psychologická pomoc). (dostupné na World Wide Web: <http://www.spirala-ul.cz/cz.php?txt=ke-stazeni>, cit. 12. 12. 2010)

- **Krizová poradna D, o. s.**

Provozuje v Liberci občanskou poradnu, dobrovolnické centrum, vzdělávací programy a poradnu pro oběti trestných činů. Tato poradna poskytuje krizovou, psychologickou a právní pomoc obětem domácího násilí, vyhrožování, vydírání, ublížení na zdraví, omezování osobní svobody a dalších trestných činů. (dostupné na World Wide Web: <http://www.d-os.net/>, cit. 12. 12. 2010)

Praktická část

Praktická část je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola se zabývá metodologickými východisky, je věnována charakteristice vzorku zařízení, kde byl průzkum prováděn. Druhá kapitola pojednává o výsledcích průzkumu a jejich interpretaci.

5 Metodologická východiska

Metodologická východiska vycházejí ze stanovení cílů a úkolu šetření, které bylo provedeno metodou rozhovoru a z charakteristik šetřených souborů. Současně byly stanoveny problémové otázky zaměřené na danou problematiku kriminality páchané na seniorech. Celkové šetření u respondentů probíhalo zcela anonymně. Sami respondenti o toto žádali.

5.1 Cíl a úkoly šetření

Cílem praktické části bylo získat poznatky (informace), o kriminalitě páchané na seniorech v Bruntálském a Jesenickém regionu, kde byl prováděn zkoumaný vzorek. Zajímaly nás především názory seniorů na danou problematiku kriminality páchané na seniorech jako fenoménu současné doby. Cílem praktické části diplomové práce bylo zjistit u seniorů poznatky k dané problematice kriminality na seniorech. Téma rozhovoru pro respondenty bylo rozděleno na dvě oblasti. První oblast rozhovoru se zabývá problematikou oběti trestného činu. Druhá oblast je zaměřena na prevenci s cílem co nejvíce si ověřit konkrétní schopnosti a vědomosti seniorů, jak lze předcházet trestné činnosti páchané na seniorské populaci. Pro stanovený cíl diplomové práce byla vybrána cílová skupina seniorů z Bruntálského a Jesenického regionu. Vzorek respondentů byl vybírán náhodně, jednak v rámci uzavřené spolupráce s Preventivní informační skupinou Policie České republiky v Bruntále, která byla písemnou formou schválena cestou přímého nadřízeného. Na těchto besedách seniorů v jednotlivých zařízeních sociálních služeb s Preventivní informační skupinou Policie ČR, byla oslovena celá řada seniorů, která měla zájem, se na rozhovorovém schématu jako respondenti podílet. Další vzorek respondentů, pocházel ze zařízení sociálních služeb Penzionu pro seniory z Jeseníku a senioři osloveni náhodně na ulici v jednotlivých regionech.

5.2 Metody šetření

Šetření v rámci praktické části diplomové práce bylo realizováno dle rozhovorového schématu.

Rozhovor (interview) je explorativní metoda náročná na zkušenost, komunikační dovednost a osobnostní vlastnosti diagnostika i míru empatie, který by měl vždy akceptovat taktnost a ohleduplnost při řízení interview. Dělí se na volný, řízený a kombinovaný podle míry strukturalizace a standardizace, a cílů na anamnestický, zaměřený na vývojové a zdravotní aspekty, a specializovaný, sledující motivaci jednání, postoje, vědomosti atd. klienta. V případě strukturovaného rozhovoru musí být připravené alternativní otázky, přičemž všechny otázky musí být klientovi „ušité na míru“, tj. vycházet z jeho věku mentálního a také z druhu, typu a stupně postižení. (Renotiérová, Ludíková a kol., 2005, s. 135)

Chráška (2000 in Renotiérová, Ludíková a kol., 2005), navrhuje následující pravidla pro konstruování a řízení interview:

1. *Rozhovor by měl probíhat za vhodné situace (nejlépe v přirozeném prostředí klienta).*
2. *Rozhovor se doporučuje zahajovat nejjobecnějšími otázkami.*
3. *Úroveň motivace je pro vedení rozhovoru podstatná.*
4. *Důležité je zvolit si formu přesného záznamu interview – zapisování poznámek během rozhovoru nese riziko faktoru vytvoření nepříznivé atmosféry, proto je vhodnější volit formu ex post záznamu či využít skrytého axiálního či videozáznamu“.* (Chráška 2000 in Renotiérová, Ludíková a kol., 2005, s. 135)

Rozhovorové schéma bylo uskutečněno s 11 respondenty. Jednalo se o 8 žen a 3 muže ze seniorské populace ve věkovém rozmezí 60 – 93 let, v rámci preventivních besed Preventivní informační skupiny Policie ČR v zařízeních sociálních služeb v Bruntálském a Jesenickém regionu. Jednalo se 3 Domovy pro seniory a 2 Domovy s pečovatelskou službou. V jednom případě se jednalo v rámci volnočasových aktivit o Klub seniorů v Bruntále. Rozhovorové metody se seniory probíhaly v klidné a přátelské atmosféře, převážně v domácím prostředí zařízení jednotlivých sociálních služeb, místnosti pro společenské a kulturní aktivity a klubovně. Na seniory nebyl vyvíjen žádný nátlak, vše bylo založeno na vztahu důvěry a motivace jednotlivých respondentů, kteří měli zájem se podílet na uvedeném

rozhovorovém schématu. Základní informace týkající se rozhovoru, byly každému respondentovi vysvětleny jednotlivě. Důležité informace týkající se rozhovoru byly zdůrazněny a zopakovány. V počáteční fázi rozhovoru, byli respondenti nesmělí a rozpačití, ale po vzájemném navázání kontaktu založeném na důvěře a porozumění došlo k oboustranné spolupráci. Rozhovorová metoda byla často vedena i neformální formou (tzv. volnou), kdy se respondenti podělili i o informace, které nesouvisely přímo s položkami daného rozhovoru. Bylo to přínosnější i v tom, že byla navozena atmosféra důvěry. Rozhovor probíhal s respondenty ve dvou etapách, podle zaměřených oblastí na problematiku kriminality páchané na seniorech a oblast prevence.

Rozhovorové schéma, bylo také distribuováno osobně a e-mailovou poštou, kde byly jasné dané instrukce pro vyplňování, a bylo zprostředkováno prostřednictvím třetí osoby. Prostřednictvím třetí osoby bylo kontaktováno 39 respondentů seniorů, ve věkovém rozmezí 60 – 93 let. Pracovníci v zařízeních sociálních služeb, potom předali uživatelům, kteří měli osobní zájem se podílet na tomto průzkumu jednotlivá rozhovorová schémata. V některých případech jim byli při zpracování rozhovorového schématu velice nápomocni. Pracovníci, kteří spolupracovali s respondenty, byly většinou pracovníci přímé péče a sociální pracovníci, kteří respondenty dobře znají.

Položky rozhovorového schématu, byly otevřené. Pro lepší vyhodnocení jsme je upravili i do uzavřených položek. Rozhovorové schéma, je součástí přílohy č. 4.

Uzavřené položky - položky nabízejí tázanému volbu mezi dvěma či více možnými odpověďmi, např. ano – ne. V rozhovorovém schématu jich bylo 15.

Otevřené položky - dávají odpovědím tázaného širší vztahový rámec. V rozhovorovém schématu jich bylo 12.

5.3 Problémové otázky řízeného rozhovoru

Cílem řízeného rozhovoru, bylo zjistit a zaměřit se problémové otázky v řízeném rozhovoru. Byly vybrány celkem 4 otázky pro ověření z oblasti problematiky oběti trestného činu a oblasti prevence.

1. „*Stávají se dle Vašeho názoru ze seniorské populace častěji oběťmi TČ?*“
2. „*Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější druh trestné činnosti páchaný na seniorech?*“
3. „*Snažíte se předcházet nějakým způsobem, stát se obětí trestného činu?*“
4. „*Kde se dle Vašeho názoru nejčastěji stávají oběti TČ seniori?*“

5.4 Průběh šetření

Šetření probíhalo nejen v zařízeních sociálních služeb, jako jsou Domovy pro seniory, Domovy s pečovatelskou službou a Penziony pro seniory v Bruntálském a Jesenickém regionu, ale také přímo v domácím prostředí respondentů. Z dat získaných v rozhovorovém schématu byl vytvořen doslovný přepis.

Pro rozhovorové schéma jsme stanovili 27 položek. Položky byly v těchto metodách rozděleny do 2 oblastí. Hlavní úkolem výše uvedených metod, bylo zjistit co možná nejpresnější údaje v těchto dvou oblastech:

1. **Problematika oběti trestných činů z řad seniorů**
2. **Oblast prevence zaměřená na seniorskou populaci**

Rozhovorové schéma bylo respondentům distribuováno v měsíci prosinci 2010 a lednu a únoru 2011. V měsících únoru a březnu 2011 došlo ke zpracování výsledků šetření formou rozhovorového schématu.

Pro potřeby diplomové práce byly stanoveny následující kritéria:

- seniorská populace
- věkové rozmezí seniorů od 60 let.
- zaměření na Bruntálský a Jesenický region

Vybrán byl skutečný vzorek:

- jednalo se o ženy a muže
- věkové rozmezí 60 – 93 let
- jednalo se o seniory z domácího prostředí
- jednalo se seniory z řad uživatelů sociálních služeb
- v rámci besed Policie ČR se seniory v jednotlivých zařízeních sociálních služeb, zaměřených na prevenci kriminality páchané na seniorech v Bruntálském regionu
- na základě seznamu zařízení sociálních služeb, vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí v Bruntálském a Jesenickém regionu,

Získané informace jsme poté upravili, vyhodnotili a vyvodili z nich závěry. Pro přehlednost byly údaje zpracovány do tabulek a grafů. Byly použity procentuální výpočty dat. Respondenti pochází z domácího prostředí a z pobytových zařízení, z důvodů validity šetřeného vzorku, kde bylo možno anonymně oslovit větší počet respondentů. Charakteristika jednotlivých druhů zařízení poskytovatelů sociálních služeb bude podrobněji popsána v následující kapitole.

5.5 Charakteristika zařízení, kde byl průzkum realizován

Níže uvedené pobytové zařízení sociálních služeb byly vybrány dle kritérií, které jsou uvedené v kapitole 5.4 průběh šetření. Jedná se o zařízení, kde jsou hlavními uživateli osoby seniorského věku, které mají sníženou schopnost soběstačnosti. Spolupráce s těmito zařízeními byla na profesionální úrovni. Projevili hluboký zájem o spolupráci. Některá zařízení by také chtěla být seznámena s výsledky tohoto šetření. Je to pro ně vhodná zpětná vazba, jedná se o vztah mezi poskytovatelem a uživatelem.

5.5.1 Domov pro seniory Osoblaha

Domov pro seniory Osoblaha. Kapacita služby je 77 uživatelů. Jedná se o příspěvkovou organizaci, kde zřizovatelem je Obec Osoblaha.

Cílová skupina:

- osoby s tělesným postižením, pohybující se pomocí kompenzačních pomůcek / berle, chodítka, invalidní vozík atd. /
- osoby zcela imobilním - upoutání na lůžko
- osoby se zdravotními potížemi / stomie, vyživovací sondy /
- osoby s částečným smyslovým postižením
- osoby s lehkým mentálním postižením i těm, kteří jsou zbaveni nebo omezeni ve způsobilosti k právním úkonům a jejichž opatrovník o umístění požádal.

Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v domovech pro osoby se zdravotním postižením jsou uvedeny v §14 vyhlášky 505/2006 zákona o sociálních službách.

Cíle zařízení:

- Umožnit uživatelům podílet se na plánování a průběhu sociální služby, která mu je poskytována
- Vytvářet podmínky pro aktivní prožívání volného času a zapojení se volnočasových aktivit
- Udržovat a rozvíjet sebe-obslužné dovednosti uživatelů

(dostupné na World Wide Web:[http:// www.osoblaha.cz/domov/index.php?nid=797&lid=CZ&oid=1644346](http://www.osoblaha.cz/domov/index.php?nid=797&lid=CZ&oid=1644346), cit. 20. 2. 2011)

5.5.2 Domov pro seniory Krnov

Kapacita DS Krnov je 140 ubytovacích míst. Klienti jsou ubytováni v 90 pokojích. Zřizovatelem zařízení je město Krnov.

Cílová skupina:

- Služba je určena seniorům starším 65 let, s prokazatelně sníženou soběstačností až úplnou závislostí zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoci jiné fyzické osoby a kterou nelze zajistit prostřednictvím rodiny nebo jiných druhů sociálních služeb
- Služba je určena seniorům z Krnova a přilehlých obcí v rámci obce s pověřeným obecním úřadem. Ve výjimečných případech a se souhlasem zřizovatele je možné přijmout i uživatele s trvalým bydlištěm mimo vymezenou oblast..

Cíle služby:

DS Krnov se chce stát preferovaným domovem důchodců v regionu pro seniory tím, že bude podporovat:

- soběstačnost klientů (aktivity každodenního života)
- kvalitní a bezpečnou péči
- maximální spokojenost klientů

(dostupné na World Wide Web: <http://www.dskrnov.cz/inform.html>, cit. 27. 2. 2011)

5.5.3 Dům s pečovatelskou službou Bruntál

Kapacita domu s pečovatelskou službou je 27 jednopokojových bytů a 5 dvoupokojových bytů pro zájemce z řad uživatelů. Zřizovatelem této služby je město Bruntál.

Cílová skupina:

Služba je určena osobám v důsledku zhoršeného zdravotního stavu, věku a osamělosti.

Cílem služby:

- Je pomoc občanům, kteří již nejsou zcela schopni zajistit si všechny úkony v oblasti osobní péče a péče o domácnost. Poskytování pečovatelské služby se řídí dle individuálních potřeb občana a doporučení praktického lékaře.

(dostupné na World Wide Web: <http://www.mubruntal.cz/>, cit. 27. 2. 2011)

5.5.4 Penzion pro seniory Jeseník

Penzion pro seniory Jeseník je příspěvkovou organizací Města Jeseník a poskytuje sociální služby seniorům, kteří se o sebe nejsou schopni zcela postarat vlastními silami. Kapacita služby je 60 míst pro uživatele a je rozdělena do dvou samostatných zařízení. Typem poskytované služby je chráněné bydlení, které obsahuje kromě samotného bydlení ještě několik dalších služeb (dovoz obědů, úklid apod.). Navíc poskytují fakultativní neboli volitelné služby, které uživatelů usnadní pobyt v penzionu. Jedná se například o možnost využití střediska osobní hygieny (pomoc pečovatelky s osobní hygienou, pedikúra atd.), odvoz k lékaři, internet či využití hostinského pokoje.

Cílová skupina:

- Osoby se zdravotním postižením
- Osoby s chronickým onemocněním
- Osoby s duševním onemocněním

Cíle zařízení:

- Umožnit uživatelům vést samostatný život
- Zajišťovat podmínky pro trávení volného času
- Zkvalitňovat sebe-obslužné dovednosti uživatelů

(dostupné na World Wide Web:[http:// http://www.ppsjes.cz/o-nas.html](http://www.ppsjes.cz/o-nas.html), cit dne 27. 2. 2011)

6 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

Šestá kapitola prezentuje výsledky rozhovorového šetření. Výsledky jsou prezentovány dle pořadí položek (oblastí) v rozhovorovém schématu.

Cílem rozhovorového šetření bylo získat poznatky (informace), o kriminalitě páchané na seniorech v Bruntálském a Jesenickém regionu, kde byl prováděn zkoumaný vzorek. Zajímaly nás především názory seniorů na danou problematiku kriminality páchané na seniorech jako fenoménu současné doby. Téma rozhovoru pro respondenty bylo rozděleno na dvě oblasti. První oblast rozhovoru se zabývá problematikou oběti trestného činu z řad seniorů. Druhá oblast je zaměřena na prevenci s cílem co nejvíce si ověřit konkrétní schopnosti a vědomosti seniorů, jak lze předcházet trestné činnosti páchané na seniorské populaci.

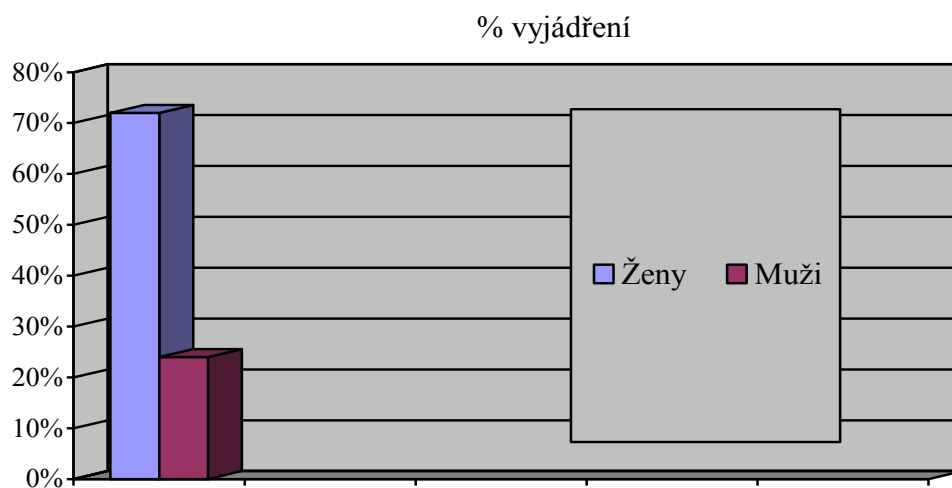
6.1 Základní údaje o respondentech

První část rozhovoru je zaměřená na základní údaje o respondentech. V rámci šetření bylo osloveno 50 (100%) respondentů, z toho počtu bylo 38 (76%) žen a 12 (24) mužů. Rodinný stav respondentů se z počtu 30 (60%), převážně týkal stavu vdova/vdovec a nejmenší část respondentů 2 (4%), se týkala stavu svobodný/á.

Tabulka č. 1 Pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ženy	38	72 %
Muži	12	24 %
Celkem	50	100%

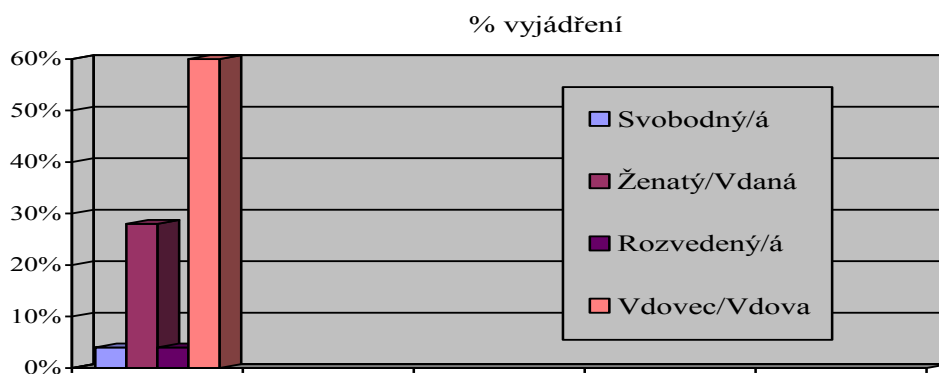
Graf č. 1 Pohlaví respondentů.

Tabulka č. 2 Rodinný stav respondentů.

Rodinný stav	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Svobodný/á	2	4 %
Ženatý/Vdaná	14	28 %
Vdovec/Vdova	30	60%
Rozvedená/á	4	8%
Celkem	50	100%

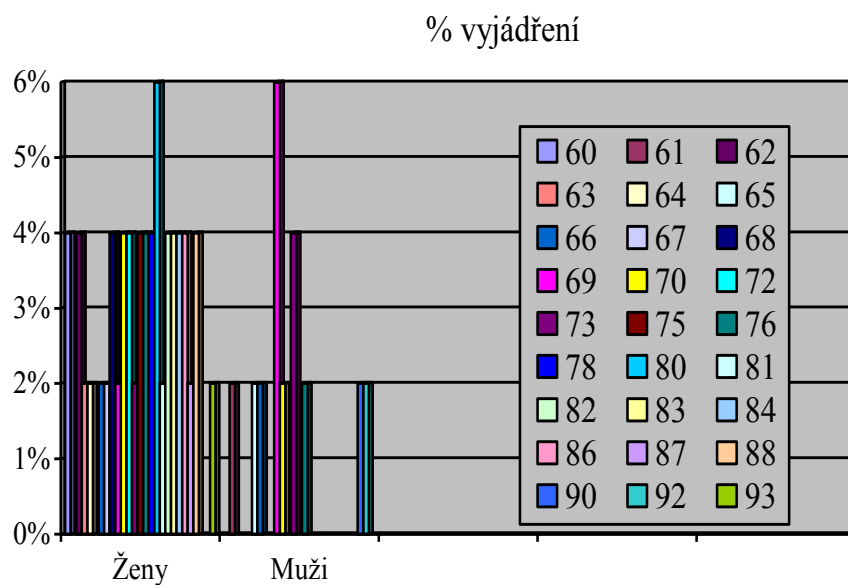
Graf č. 2 Rodinný stav respondentů.

Tabulka č. 3 Věkové rozmezí respondentů.

Věk	Ženy	Muži
60	2	
61		1
62	2	
63	1	
64	1	
65		1
66	1	1
67	1	
68	2	
69	1	3
70	2	1
72	2	
73	1	2
75	2	
76	1	1
78	2	
80	3	
81	1	
82	2	
83	2	
84	2	
86	2	
87	1	
88	2	
90	1	
91		1
92		1
93	1	
Celkem	32	18

Graf č. 3 Věkové rozmezí respondentů

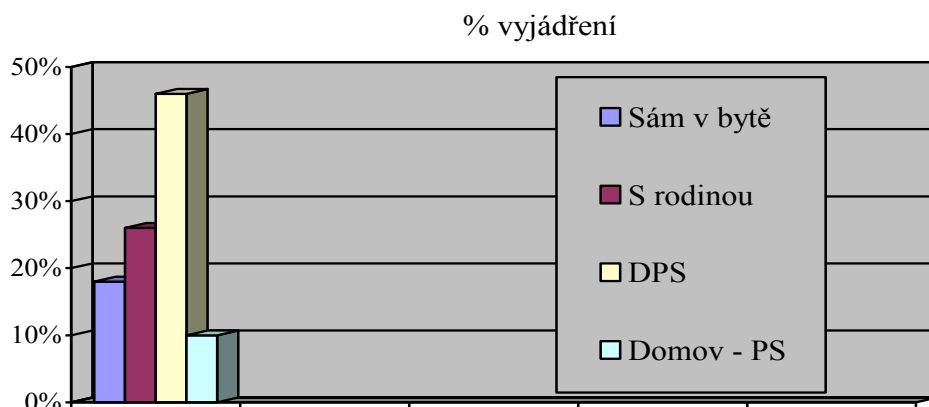

Věkové rozmezí bylo u žen od 60 – 93 let, u mužů od 61 – 92 let. Nejvíce oslovené ženy, byly ve věkovém průměru 80 let a muži ve věkovém rozmezí 69 let.

Tabulka č. 4 Prostředí respondentů, ve kterém žijí.

Prostředí	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Sám v bytě	9	18 %
S rodinou	13	26 %
Domov pro seniory a penzion	23	46 %
Domov s pečovatelskou službou	5	10 %
Celkem	50	100%

Graf č. 4 Prostředí respondenti, ve kterém žijí.

Z tabulky č. 4 a z grafu je zřejmé, že na rozhovoru měla největší zastoupení cílová skupina respondentů, v počtu **23 (46%) seniorů ze zařízení sociálních služeb, Domovů pro seniory a Penzionu pro seniory**. Dále následovalo **13 (26%) respondentů, kteří žijí doma s rodinou**. Další skupina 9 (18%) respondentů žije **sama v bytě**. Nejmenší zastoupení s **5 (10%) respondenty měla skupina seniorů z Domova s pečovatelskou službou**.

Po zjištění základních identifikačních údajů byli respondenti seznámeni s jednotlivými oblastmi problematiky kriminality páchané na seniorech, ke kterým se vztahují jednotlivé položky rozhovoru. Důležité informace týkající se jednotlivých oblastí rozhovoru byly respondentům zdůrazněny a zopakovány.

V této diplomové práci je problematika kriminality páchané na seniorech řazená dle předlohy daného rozhovorového schématu do dvou oblastí. Začíná se oblastí problematiky obětí trestného činu páchaného na seniorech a končí oblastí prevence zaměřené na předcházení trestných činů páchaných na seniorech.

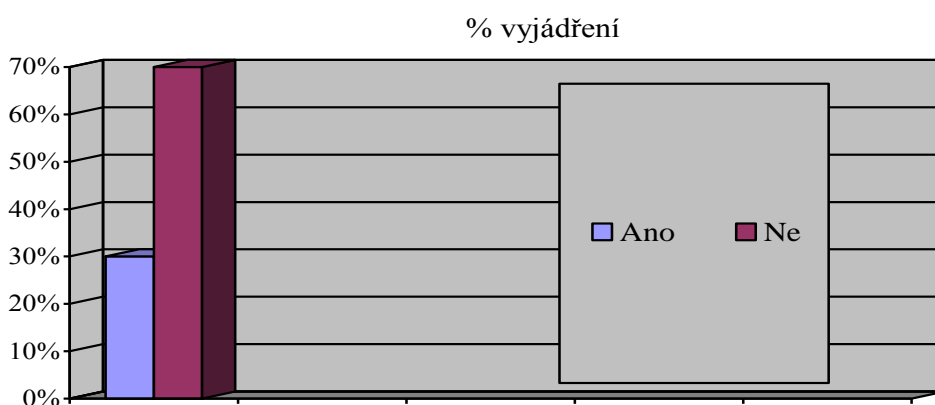
6.2 Problematika obětí trestného činu

V rámci šetření jsme se zaměřili na oblast problematiky obětí trestného činu, která je rozdělena do 6 položek a je určena cílové skupině seniorů. V uvedených položkách první oblasti rozhovoru byly respondentům kladeny otázky týkající se kriminality páchané na seniorech. Cílem této oblasti, bylo zjistit konkrétní údaje o tom, zda-li se někteří z respondentů stali oběťmi trestného činu. Pokud ano, o jaký konkrétní druh trestné činu se jednalo. Jestli znají ze svého okolí případy, kdy se stal obětí trestného činu senior. Jaký mají názor k otázce, která ze skupiny seniorů se stává častěji obětí TČ, jestli ženy nebo muži a jaký je nejčastější druh trestné činnosti páchaný na seniorech. Tento souhrn otázek dané problematiky nám poskytne důležité informace směrodatné pro zpracování praktické části této diplomové práce.

Tabulka č. 5. Oběť trestné činnosti.

Oběť trestné činnosti	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	15	30%
Ne	35	70%
Celkem	50	100%

Graf č. 5 Oběť trestné činnosti.

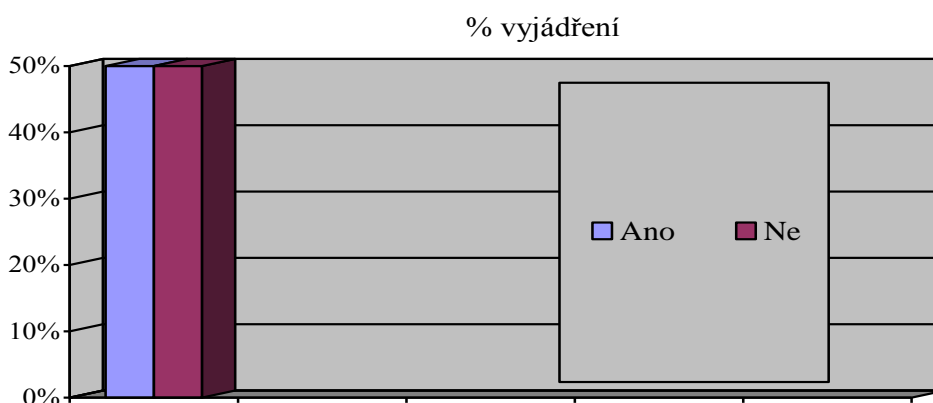

Z tabulky č. 5 a grafu č. 5 k položce č. 7 je patrné, že převážná část dotazovaných respondentů 35 (70%) z řad seniorů se dle zjištěných dat z rozhovoru nestala nikdy obětí trestného činu. 15 (30%) respondentů uvedlo, že se stalo obětí trestného činu a mají s ní osobní zkušenost. Konkrétní případ trestného činu spáchaného na seniorech nám, v rozhovoru sdělila 69letá respondentka z Jeseníku. Uvedla: „ *Při nastupování do vlaku v Olomouci (2 nástupiště) mně byla šikovně odcizená peněženka z uzavřené kabelky (to odpoledne si zloděj vydělal 27.000,- Kč) okradl 14 lidí – oznámeno na neznámého pachatele – nedošetřilo se to, je to víc jak 8 let*“. Nejstarší respondentka ve věku 93 let z Jeseníku nám prostřednictvím rozhovoru uvedla: „ *že jí okradla její sousedka doma v bytě*“. Nejčastější odpověď respondentů k položce č. 7, kterou uvedli poškození senioři, se týkala **majetkové trestné činnosti** v 12 případech. **Násilnou trestnou činnost** označili 2 respondenti a pouze v 1 případě se týkala **trestná činnost na seniorech domácího násilí**.

Tabulka č. 6. Znáte nějakého seniora, který se stal obětí TČ?

	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	25	50%
Ne	25	50%
Celkem	50	100%

Graf č. 6. Znáte nějakého seniora, který se stal obětí TČ?

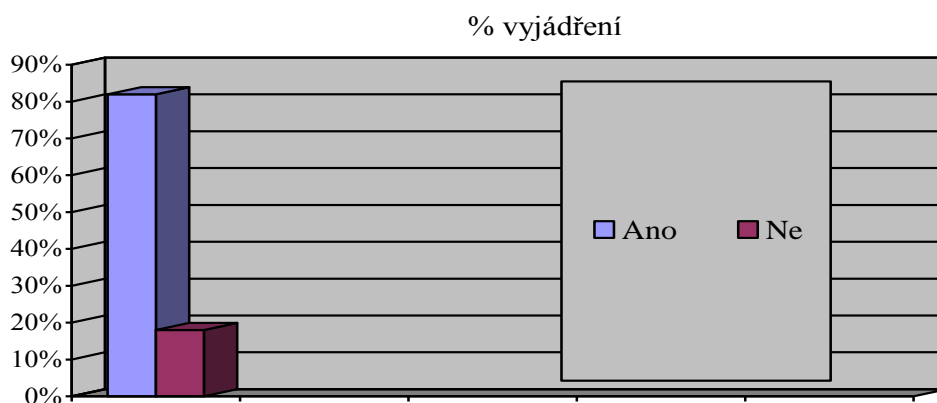

V položce č. 9 nás zajímalo, zda respondenti znají ze svého okolí nějakého seniora, který se stal obětí trestného činu. Z dotazovaných 50 respondentů, 25 (50%) respondentů uvedlo, že **znají seniora, který se stal obětí trestného činu**, a stejný počet 25 (50%) respondentů uvedlo, že **neznají žádného seniora, který by se stal obětí trestného činu**.

Tabulka č. 7. Myslíte si, že se senioři stávají častěji obětmi TČ, než mladší věková populace?

Respondenti	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	41	82%
Ne	9	18%
Celkem	50	100%

Graf č. 7. Myslíte si, že se senioři stávají častěji obětmi TČ, než mladší věková populace?

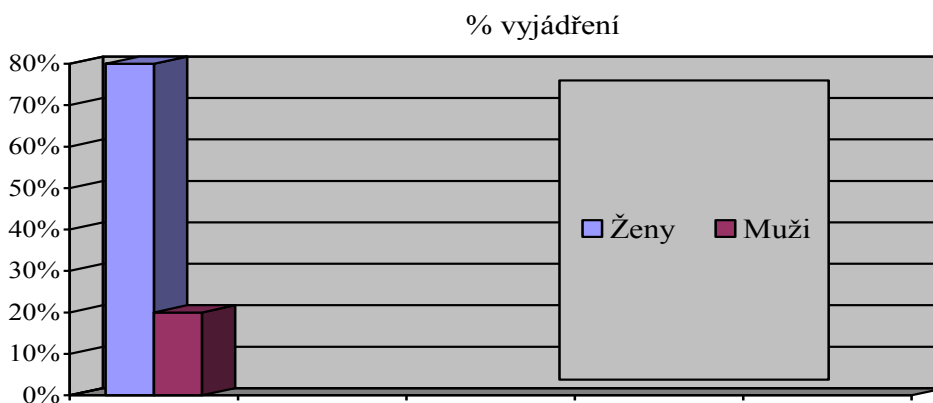

V položce č. 10 jsme se respondentů dotazovali, zda si myslí, že se senioři se stávají častěji obětmi trestné činnosti než mladší věková populace. Z tabulky a z grafu jednoznačně vyplývá, že **41 (82%) dotazovaných respondentů si myslí, že senioři se stávají častěji obětmi trestné činnosti**. Pouze 9 (18%) respondentů si myslí, že se senioři nestávají častěji obětmi trestné činnosti. Respondenti 14 (28%) to také zdůvodňují tím, že senioři jsou více důvěřiví, 7 (14%) respondentů uvedlo, že jsou více, zranitelnější a 4 (8%) shodně uvedlo, že senioři jsou více ovladatelní a bezmocní.

Tabulka č. 8. Stávají se dle Vašeho názoru ze seniorské populace častěji obětmi TČ ženy nebo muži?

Respondenti	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ženy	40	80%
Muži	10	20%
Celkem	50	100%

Graf č. 8. Stávají se dle Vašeho názoru ze seniorské populace častěji obětmi TČ ženy nebo muži?

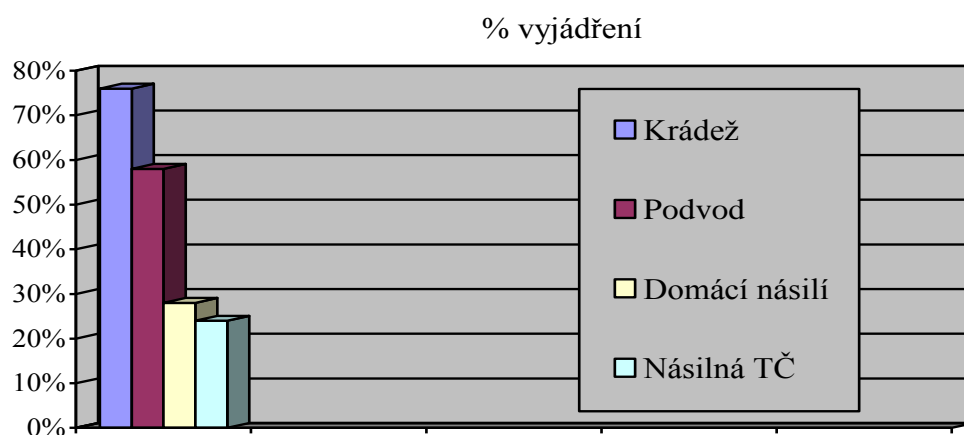

Z grafu č. 8 a tabulky č. 8 k položce č. 11 vyplývá, že **40 (80%) respondentů** si myslí, že **ženy jsou častější obětmi trestné činnosti než muži**. Opačný názor, uvedlo pouze 10 (20%) respondentů. Můžeme to zdůvodnit i tím, že více oslovených respondentů bylo z řad žen, jak již bylo uvedeno výše.

Tabulka č. 9. Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější druh TČ páchaný na seniorech?

Druh TČ	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Krádež	38	76%
Podvod	29	58%
Domácí násilí	14	28%
Násilná trestná činnost	12	24%
Celkem	93	186%

Graf č. 9. Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější druh TČ páchaný na seniorech?

V této položce jsme se u respondentů zaměřili a snahou bylo zjistit nejčastější druhy trestné činnosti páchané na seniorech. **38 (76%) respondentů uvedlo krádež, jako nejvíce páchanou trestnou činnost.** Naopak nejméně 12 (24%) respondentů uvedlo, násilnou trestnou činnost. V tabulce č. 9 nám nevychází 100% procentuální četnost z důvodu toho, že respondenti uvedli v položce č. 12 rozhovorového schématu více možností.

Tato oblast pro nás byla přínosem v tom, a potvrdila nám šetřením v Bruntálském a Jesenickém regionu, celorepublikové statistické údaje týkající se problematiky kriminality páchané na seniorech z čehož je jednoznačně zřejmé, že nejčastější druh trestné činnosti páchané na seniorech, je majetková trestná činnost. Nejčastěji se jedná o případy krádeže a podvodů na seniorech kvalifikované dle trestního zákoníku nebo přestupkového zákona. Dalším významným zjištěním v roli (gender) obětí trestného činu je, že z řad seniorů převládají v 40 (80%) případech názorů respondentů ženy.

6.3 Problematika prevence trestné činnosti

Druhá oblast rozhovoru je zaměřena na problematiku prevence (profylaxe) u seniorů, s cílem co nejvíce si ověřit konkrétní schopnosti, dovednosti a vědomosti seniorů. Jak lze předcházet trestné činnosti páchané na seniorské populaci v rámci každodenního života těchto občanů. Od jakých státních i nestátních subjektů získaly informace o prevenci a preventivních opatřeních v rámci Bruntálského a Jesenického regionu. Jestli dotazovaní respondenti znají některé neziskové organizace zabývající se pomocí obětem trestných činů v rámci primární prevence. Tyto důležité informace jsou základním prostředkem v boji proti kriminalitě na seniorech a poskytnou nám v rámci šetření významné informace, k zpracování praktické části. S možností zpětné vazby v této problematice.

Tabulka č. 10. Informoval Vás někdo ve Vašem okolí o preventivních opatřeních, které snižují riziko stát se obětí TČ nebo domácího násilí?

Informace o preventivních opatřeních	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	37	74%
Ne	13	26%
Celkem	50	100%

Graf č. 10. Informoval Vás někdo ve Vašem okolí o preventivních opatřeních, které snižují riziko stát se obětí TČ nebo domácího násilí?

V položce č. 13 jsme se respondentů dotazovali, zda-li je někdo z okolí informoval o preventivních opatřeních, které snižují riziko stát se obětí trestného činu nebo domácího násilí. Z tabulky č. 10 a grafu č. 10 je patrné že v **42 (84%)** případech **respondenti získali informace o prevenci** a pouze 8 (16%) respondentů uvedlo, že je nikdo neinformoval a i v médiích nezaznamenali žádné informace směřující k předcházení stát se obětí trestného činu.

Položka č. 14 nám měla ukázat prostřednictvím, který státních a nestátní organizací a pracovníků získali informace k prevenci zaměřené na seniory. Z této položky jednoznačně vyplývá, že **největší podíl na těchto preventivních opatřeních dle názorů respondentů má v 18 případech Policie České republiky**, dále následuje v 12 případech televize jako zdroj informací, nezanedbatelnou roli zde hraje v 6 případech tisk, poté v 5 případech respondenti uvedli rozhlas a ve 2 případech uvedli respondenti pracovníky zařízení sociálních služeb. **Pouze v 1 případě uvedl respondent, že získal informace od rodinného příslušníka** o preventivních opatřeních jak předcházet trestné činnosti páchané na seniorech.

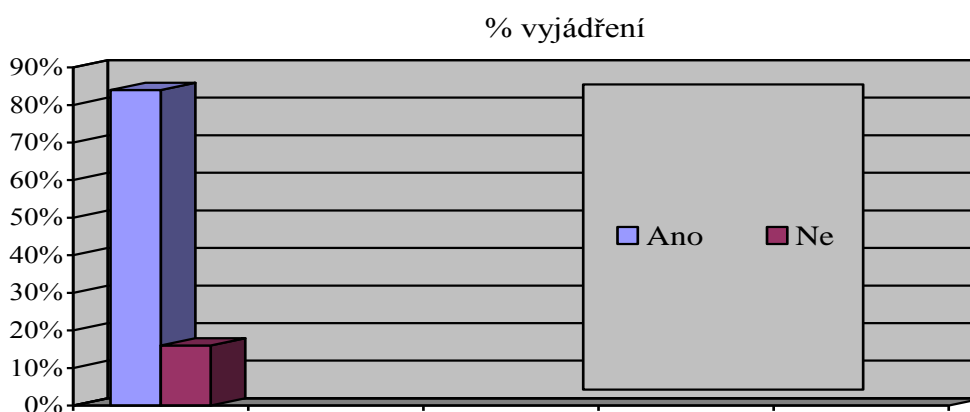
Tato položka nám jednoznačně potvrdila, že významnou roli v prevenci **sehrává Policie České republiky prostřednictvím pracovníků Preventivní informační služby**, která je zřízená u každého Územního odboru Policie ČR v rámci okresu. Na druhé straně je však **zarážející, že pouze v jednom případě získal respondent informace o prevenci od rodinného příslušníka**. Je známo, že rodina jako celek v primární prevenci sehrává významnou roli a měla by být na prvním místě. Z toho plyne ponaučení, že prevence

kriminality by se měla v rámci rodinných příslušníků týkat všech věkových skupin a jednotlivé informace by si měli vzájemně rodinní příslušníci předávat.

Tabulka č. 11. Snažíte se předcházet nějakým způsobem, stát se obětí TČ?

Předcházení TČ	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	42	84%
Ne	8	16%
Celkem	50	100%

Graf č. 11. Snažíte se předcházet nějakým způsobem, stát se obětí TČ?

Položkou č. 15 jsme chtěli zjistit, jestli se respondenti snaží předcházet, stát se obětí trestného činu. Tabulka č. 11 a graf č. 11 nám jednoznačně potvrdila, že **42 (84%) respondentů se snaží předcházet kriminalitě páchané na seniorech**, pouze 8 (16%) uvedlo, že **ne**. Tato položka nás utvrdila v tom, že se informace o prevenci kriminality se dostávají i k seniorům, kteří byli v rámci populace ve společnosti, donedávna dosti opomíjení a vytlačovaní na okraj díky svému sociálnímu statutu.

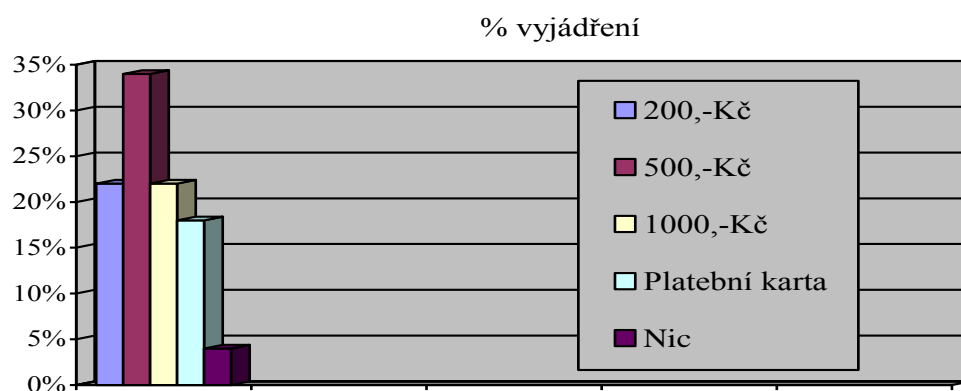
Z položky č. 16 je zřejmé, že se **respondenti nejčastěji snaží předcházet kriminalitě v 24 (48%) případech technickým bezpečnostním zařízením na zámcích vchodových dveří a oken.** V 14 (28%) případech respondenti uvedli **panoramatická kukátka a řetízek.** 3 (6%) respondentky nám uvedly, že nosí u sebe před napadením slzný plyn a ve 2 (4%) případech respondenti uvedli psa. V jednom případě nám 63letá respondentka z Osoblahy k preventivním opatřením uvedla: „*že používá modlitbu, než vyjde z domu ven a bezpečnostní zámek*“.

Tato položka nám ukázala, že se respondenti v preventivních opatřeních zaměřují především na technické zabezpečovací prostředky s cílem co nejvíce si zajistit svůj domov a soukromí před napadením, který pokládají za to nejcennější, co ve svém životě mají.

Tabulka č. 12. Jakou finanční hotovost míváte u sebe při nakupování?

Finanční hotovost	Absolutní četnost	Procentuální četnost
200,-Kč	11	22%
500,-Kč	17	34%
1000,-Kč	11	22%
Platební karta	9	18%
Nic	2	4%
Celkem	50	100%

Graf č. 12. Jakou finanční hotovost míváte u sebe při nakupování?

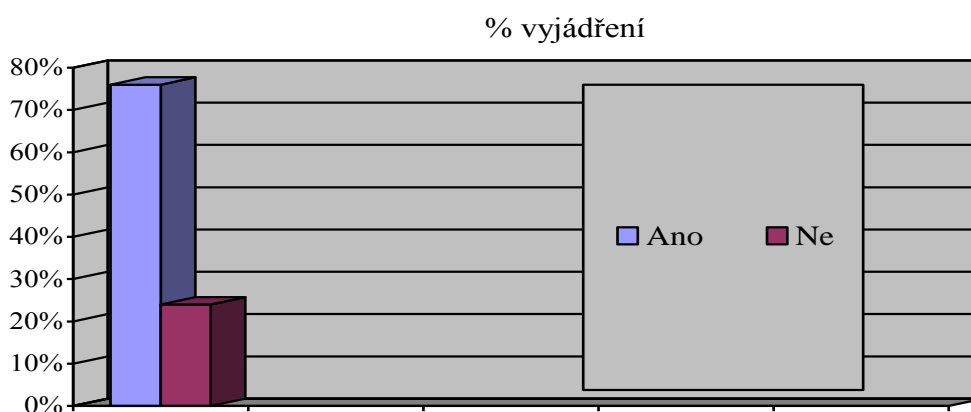
Cílem položky č. 17, bylo zjistit u respondentů, jakou finanční hotovost mají při běžném nakupování u sebe. Tabulka č. 12 a graf č. 12, nám ukazuje, že v 17 (34%) případech se nejčastěji jedná o finanční částku 500 Kč, v 11 (22%) případech se u respondentů jednalo o částku 200 Kč a 1000 Kč. Ve 2 (4%) případech respondenti ze zařízení sociálních služeb uvedli, že nenesí u sebe žádnou finanční hotovost, jelikož mají všechno zajištěno prostřednictvím personálu.

Dobrym signálem je 9 (18%) případů respondentů z řad seniorů, kteří uvedli, že využívají při nakupování platební karty. Tato skutečnost nám ukazuje na to, že se senioři seznamují v rámci běžného života s moderními technologiemi, které jsou dnes již standardem finančních služeb ve společnosti.

Tabulka č. 13. Máte pro případ krizové intervence nachystané nějaké bezpečnostní opatření?

Bezpečnostní opatření	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	38	76%
Ne	12	24%
Celkem	50	100%

Graf č. 13. Máte pro případ krizové intervence nachystané nějaké bezpečnostní opatření?

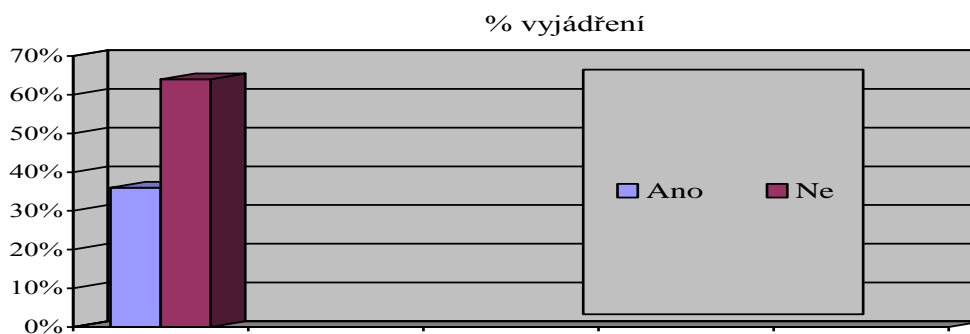
V položce č. 18 jsme chtěli u respondentů zjistit, jestli mají pro případ krizové situace týkající se kriminality nachystané nějaké bezpečnostní opatření. Jednalo se především o důležitá telefonní čísla Policie České republiky, Městské policie a jiných organizací, na které by se mohli v těchto případech obrátit. Z tabulky č. 13 a grafu nám vyplývá, že **38 (76%) respondentů pamatuje na takové situace a má připravena především důležitá telefonní čísla Policie ČR a jiných záchranných složek**. Pouze 12 (24%) respondentů sdělila, že nemá připraveno žádné bezpečnostní opatření.

Položka č. 19, měla za úkol zjistit u respondentů názor, na koho by se primárně obrátili v případě toho, že by se stali obětí trestného činu. 42 (84%) respondentů jednoznačně uvedlo v rozhovoru Policii České republiky. K položce nám 63letá respondentka z Jeseníku uvedla: „*že by se obrátila na Policii České republiky a ta by v případě potřeby zařídila vše ostatní*“. Nezávisle na sobě v 7 (14%) případech respondenti uvedli, shodně Městskou policii a lékaře. 5 (10%) respondentů, uvedlo sociálního pracovníka a jiného pracovníka zařízení sociálních služeb. Na rodinu by se v případě pomoci obrátilo 5 (10%) respondentů. Ve 2 (4%) případech, by se respondenti obrátili na ředitele zařízení sociálních služeb a psychologa.

Tabulka č. 14. Znáte nějaké organizace, které poskytují pomoc obětem TČ?

Respondenti	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	18	36%
Ne	32	64%
Celkem	50	100%

Graf č. 14. Znáte nějaké organizace, které poskytují pomoc obětem TČ?

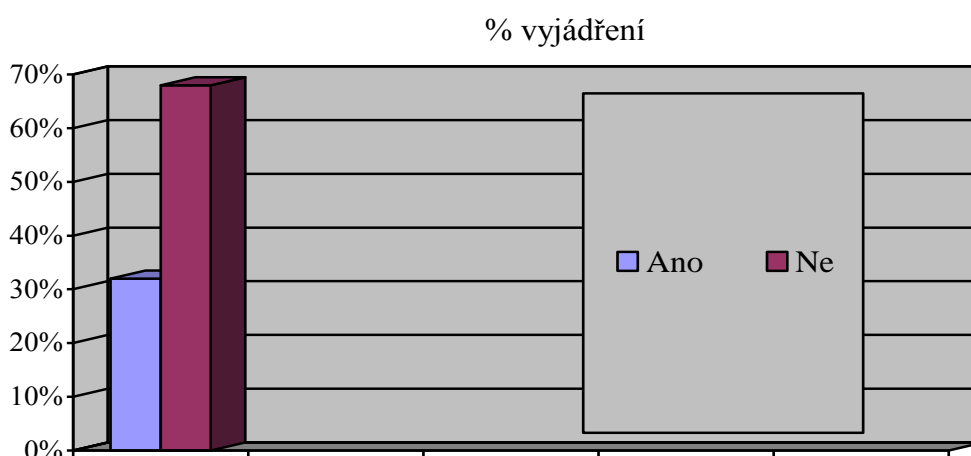
Prostřednictvím položky č. 20, jsme u respondentů zjišťovali znalost organizací, které se zabývají pomocí obětem trestných činů. Z tabulky č. 14 a grafu č. 14 je patrné, že **32 (64%) respondentů, nezná žádné neziskové organizace poskytující pomoc obětem trestných činů.** Pouze 18 (36%) respondentů uvedlo, že zná tyto organizace. Co se týká jednotlivých organizací v **12 (24%) případech respondenti, zaznamenali Bílý kruh bezpečí,** v 6 případech uvedli jiné organizace a ve 2 případech se respondenti zmínili o Policii České republiky

Tato položka nám poukazuje na celospolečenský problém nízké znalosti organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů u naší seniorské populace.

Tabulka č. 15. Znáte neziskovou organizací Bílý kruh bezpečí, která poskytuje pomoc obětem TČ?

Organizace BKB	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	16	32%
Ne	34	68%
Celkem	50	100%

Graf č. 15. Znáte neziskovou organizací Bílý kruh bezpečí, která poskytuje pomoc obětem TČ?

Položka č. 22 měla za úkol zjistit u respondentů povědomí o nejznámější organizaci **Bílém kruhu bezpečí**, který celorepublikově poskytuje pomoc obětem trestných činů a domácího násilí. Shrnutím této položky z tabulky č. 15 a grafu č. 15, kde 16 (32%) respondentů uvedlo **ano** a 34 (68%) **ne**, jednoznačně plyne menší znalost organizace Bílého kruhu bezpečí u seniorů.

Tabulka č. 16. Umíte si v případě, že Vás doma osloví nějaký pracovník (např. revizní technik plynu) ověřit jeho totožnost?

Ověření totožnosti	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	36	72%
Ne	14	28%
Celkem	50	100%

Graf č. 16. Umíte si v případě, že Vás doma osloví nějaký pracovník (např. revizní technik plynu) ověřit jeho totožnost?

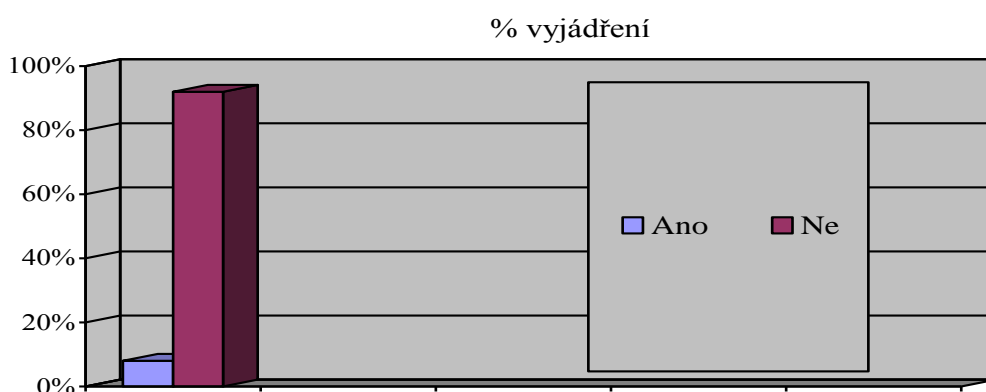

V položce č. 23, která je zaměřená na praktickou schopnost u respondentů ověřit si totožnost případného revizního pracovníka, který se ohlásí v jejich bydlišti. K této položce se v **36 (72%) případech respondenti vyjádřili kladně, že ano**. Pouze 14 (28%) respondentů, uvedlo, že **ne**. Tato položka nám ukazuje názor respondentů, že díky větší informovanosti s případy trestné činnosti, prostřednictvím různých sdělovacích prostředků a prevence Policie České republiky a jiných organizací si seniorská populace dává větší pozor a je obezřetnější v takových to případech.

Tabulka č. 17. Pouštíte si do bytu prodejce, kteří nabízejí různé druhy zboží?

Ověření totožnosti	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	4	8%
Ne	46	92%
Celkem	50	100%

Graf č. 17. Pouštíte si do bytu prodejce, kteří nabízejí různé druhy zboží?

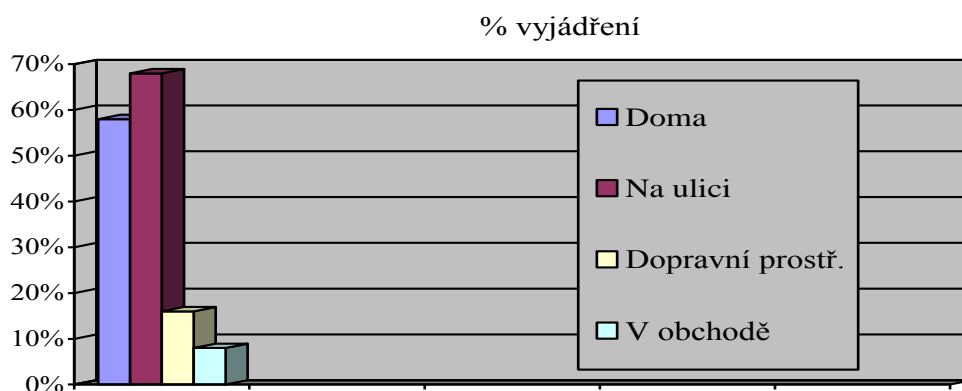
Důležitou úlohu měla v rozhovoru položka č. 24, kde jsme chtěli u respondentů zjistit, zda si respondenti pouští do bytu různé pokoutné prodejce. Potěšující bylo zjištění, že **46 (92%) respondentů uvedlo, že si do bytu nikoho cizího nepouští**. Jen ve 4 (8%) případech respondenti uvedli, že **ano**.

Tato položka nás přesvědčila o významné roli Policie ČR v prevenci kriminality zaměřené na seniory, která je součástí boje proti kriminalitě v rámci celé naší společnosti. Senioři jsou v takových případech opatrnější a snaží se předcházet podobným situacím, kde by se mohli stát oběti trestného činu.

Tabulka č. 18. Kde se dle Vašeho názoru nejčastěji stávají oběti TČ seniři?

Prostředí	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Doma	29	58%
Na ulici	34	68%
V dopravním prostředku	8	16%
V obchodě	4	8%
Celkem	75	150%

Graf č. 18. Kde se dle Vašeho názoru nejčastěji stávají oběti TČ seniři?

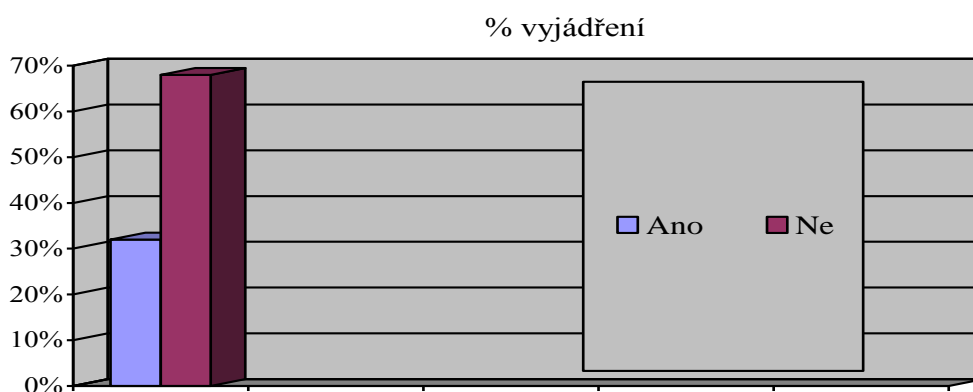
Zásadní úlohu rozhovoru obsahovala položka č. 25, kde jsme chtěli u respondentů zjistit odpověď na otázku, kde se senioři nejčastěji stávají oběťmi trestných činů. V této položce bylo respondentům dáno na výběr z více možností. Z tabulky č. 18 a grafu č. 18, byly zjištěny tyto údaje. Nejčastěji s 34 (68%) odpověďmi respondenti uvedli, že **k trestné činnosti na seniorech dochází na ulici**. Dále následovala s 29 (58%) odpověďmi **situace doma**. 8 (16%) respondentů uvedlo, situaci **v dopravním prostředku** a 2 (4%) respondenti zaznamenali situaci **v obchodě**. U této položky nám nevychází 100 % procentuální četnost, jelikož měli respondenti možnost zaznamenat a uvést více možností.

Z výše uvedené položky je zřejmé, že nejčastější kriminogenní situace, kde dochází k trestné činnosti na seniorech, jsou **ulice a domácí prostředí**. Z tohoto průzkumu nám plyne zpětná vazba zaměřit v preventivních opatřeních na tyto kriminogenní situace. Cílem je co nejvíce informovat seniory formou různých besed a preventivních doporučení, jak se chovat na ulici a doma, před možným útokem pachatele. Důležitým zdrojem informací budou praktické rady seniorům zaměřené na prevenci jak se v takových situacích chovat, a tím co nejvíce předcházet možnosti stát se obětí trestného činu.

Tabulka č. 19. Znáte nějaké preventivní projekty Policie ČR zaměřené na seniory?

Projekty	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Ano	16	32%
Ne	34	68%
Celkem	50	100%

Graf č. 19. Znáte nějaké preventivní projekty Policie ČR zaměřené na seniory?

V položce č. 26 jsme chtěli u respondentů zjistit odpověď na otázku, jestli znají nějaké preventivní projekty Policie České republiky zaměřené na seniory. Z výsledků zkoumaného vzorků je patrné, že 34 (68%) respondentů **nezná žádný projekt**. Pouze 16 (32%) respondentů uvedlo, že **ano**.

Poslední položka č. 27 nám u prostřednictvím respondentů sdělila informace o tom, kde se dozvěděli o projektech Policie České republiky zaměřených na prevenci u seniorů. V 9 případech se jednalo o **přednášky Policie České republiky pro seniory**. 4 respondenti uvedli jako zdroj **televizi**, ve 3 případech se respondenti uvedli **tisk** a poslední 2 respondenti uvedli, **informační letáky**.

Závěr

Diplomová práce se věnovala problematice Kriminality páchané na seniorech, která je v současné době vnímaná jako celospolečenský problém. Nezanedbatelným podílem naplňuje, statistické údaje v celkovém součtu kriminality naší společnosti. Důležitou roli zde hraje prevence zaměřená na cílovou skupinu seniorů, kteří jsou díky svému vysokému věku jednou s nejvíce ohrožených skupin v trestné činnosti. Seniorská populace má právo jako každý občan ze společnosti právo na ochranu svého zdraví a majetku. Společnost je prostřednictvím Policie České republiky jako nástroje represivní složky státu toto právo jim povinna zajistit. Z výkonu svých pravomocí se zabývá nejen represivními úkony, ale i preventivními kroky, které jsou v současné době důležitým prvkem policejní práce v návaznosti na další instituce a organizace zabývající se prevencí.

Teoretická část diplomové práce se zabývá odbornou terminologií jednotlivých základních pojmů týkajících se kriminality na seniorech. Obsahuje čtyři kapitoly, které na sebe volně navazují. Vymezuje jednotlivé fáze seniorského věku a její specifika. Popisuje kriminologickou oblast od obětí trestných činu po typologii pachatelů a jednotlivé trestné činy nejčastěji páchané na seniorech dle Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Obecně vymezuje základní druhy prevence kriminality na jednotlivé fáze dle cílových skupin.

Poslední kapitola se zabývá vymezením různých organizací, které pomáhají obětem trestných činů z řad seniorů, formou poradenství a krizové intervence.

Praktická část je zaměřená na problematiku Kriminality páchané na seniorech v Bruntálském a Jesenickém regionu. Metoda byla provedena formou rozhovorového schématu u seniorů v uvedených regionech. Byly stanoveny cíle a úkoly průzkumu. Šetřeným vzorkem zde byli senioři z uvedených regionů. Jednotlivé rozhovory byly pro lepší přehlednost vyhodnoceny do tabulek a grafů. Praktická část byla rozdělena do dvou kapitol. Na základě shrnutých dat z rozhovorového schématu, bylo zjištěno věkové rozmezí respondentů. Jednalo se o pásmo respondentů ve věku od 60 – 93 let. Převážnou část v rozhovorovém schématu tvořili s počtem **38 (76%) ženy**.

Rozhovor zaměřený na kriminalitu páchanou na seniorech jsme upravili do dvou oblastí. Každá z oblastí, byla koncipovaná samostatně se zaměřením na svá specifika. První se týkala oblasti problematiky obětí trestného činu a druhá oblast měla zaměření na prevenci kriminality. Z obou oblastí, byly vybrány 4 zásadní problémové otázky, které byly pro naši

práci podstatné a na které jsme se zaměřili především. Cílem bylo dospět na základě proměnných k závěru prostřednictvím vyhodnocení jednotlivých položek rozhovoru.

V první oblasti zaměřené na problematiku oběti trestných činů byly stanovené otázky, které nám měli odpovědět, **jestli se dle názoru respondentů stávají ze seniorské populace častěji oběťmi trestného činu ženy či muži**. Další zásadní otázkou, která byla stanovena, nám měla odpovědět, **který je dle názoru respondentů nejčastější druh trestné činnosti páchaný na seniorech**.

Shrnutím údajů zjištěných z jednotlivých položek k těmto otázkám první oblasti. Bylo zjištěno, že **40 (80%) respondentů** si myslí, že **ženy jsou častější oběťmi trestné činnosti než muži**. Opačný názor, uvedlo pouze 10 (20%) respondentů.

U další otázky jsme dle výsledků průzkumu došli k závěru, že nejčastější druhy trestné činnosti páchané na seniorech je **majetková trestná činnost. 38 (76%) respondentů uvedlo krádež, jako nejvíce páchanou trestnou činnost**. Naopak nejméně 12 (24%) respondentů uvedlo, násilnou trestnou činnost.

Tato oblast pro nás byla přínosem v tom, a potvrdila nám šetřením v Bruntálském a Jesenickém regionu, celorepublikové statistické údaje týkající se problematiky kriminality páchané na seniorech z čehož je jednoznačně zřejmé, že nejčastější druh trestné činnosti páchané na seniorech, je **majetková trestná činnost**. Nejčastěji se jedná o **případy krádeže a podvodů na seniorech** kvalifikované dle trestního zákoníku nebo přestupkového zákona.

V druhé oblasti jsme se zaměřili na prevenci kriminality u seniorů. Chtěli jsme u respondentů, zjistit praktické schopnosti v otázkách prevence. K této oblasti byly stanovené tyto problémové otázky, na které jsme chtěli od respondentů dostat odpověď. Jednalo se o to, **zda-li se snaží senioři nějakým způsobem předcházet trestné činnosti a kde se nejčastěji stávají dle názorů respondentů senioři oběťmi trestných činů**.

Souhrnem této oblasti jsme došli na základě údajů k závěru, že **42 (84%) respondentů se snaží předcházet kriminalitě páchané na seniorech**, pouze 8 (16%) uvedlo, že **ne**.

Nejčastěji se snaží předcházet kriminalitě **v 24 (48%) případech technickým bezpečnostním zařízením na zámcích vchodových dveří a oken**. V 14 (28%) případech respondenti uvedli **panoramatická kukátka a řetízek**. Tato položka nám ukázala, že se respondenti v preventivních opatřeních zaměřují především na technické zabezpečovací prostředky s cílem co nejvíce si zajistit svůj domov a soukromí před napadením, který pokládají za to nejcennější, co ve svém životě mají.

Zásadní úlohu rozhovoru obsahovala položka č. 25, kde jsme chtěli u respondentů zjistit odpověď na otázku, **kde se senioři nejčastěji stávají oběťmi trestných činů**. V této položce

bylo respondentům dáno na výběr z více možností. Z tabulky č. 18 a grafu č. 18, byly zjištěny tyto údaje. Nejčastěji s 34 (68%) odpověďmi respondenti uvedli, že **k trestné činnosti na seniorech dochází na ulici**. Dále následovala s 29 (58%) odpověďmi **situace doma**. 8 (16%) respondentů uvedlo, situaci **v dopravním prostředku** a 2 (4%) respondenti zaznamenali situaci **v obchodě**.

Z výše uvedené položky je zřejmé, že nejčastější kriminogenní situace, kde dochází k trestné činnosti na seniorech, jsou **ulice a domácí prostředí**. Z tohoto průzkumu nám plyne zpětná vazba, zaměřit se v preventivních opatřeních na tyto kriminogenní situace. Cílem je co nejvíce informovat seniory formou různých besed a preventivních doporučení, jak se chovat na ulici a doma, před možným útokem. Důležitým zdrojem informací budou praktické rady seniorům zaměřené na prevenci jak se v takových situacích chovat, a tím co nejvíce předcházet možnosti stát se obětí trestného činu. Máme tím na mysli různá desatera zásad aktivní ochrany jak se chovat na ulici před okradením, jak se vyhnout podvodu atd.

Kriminalita páchaná na seniorech je fenoménem současnosti, který se svou problematikou dotýká širokého okruhu osob a institucí ve sféře pomáhajících profesí. Zaslouží si pozornost státního aparátu a potažmo celé společnosti v boji proti snížení tohoto sociálně patologického jevu.

Uvedena diplomová práce byla pro nás důležitým zdrojem informací a poznatků, které nám umožnili se na problém kriminality na seniorech podívat z jejich úhlu pohledu. Čímž, nám poskytla důležitou zpětnou vazbu, která nám pomůže v dalším boji proti této kriminalitě.

Seznam literatury a pramenů

1. **BOUŘA, V.** *Vybrané témata z kriminologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. ISBN 97-80-7368-309-2
2. **ČÍRTKOVÁ, L.** *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4
3. **ČÍRTKOVÁ, L.** *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: EURONION, 1998. ISBN 80-85858-70-3
4. **ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P.** *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2
5. **GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J.** *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: LF UK Praha, 2002. ISBN 80-238-9506-0
6. **JÜTTNER, A.** *O kriminologii a kriminalitě*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968. ISBN 510-21-862
7. **LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.** *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-3345-2
8. **MÜHLPACHR, P.** *Gerontopedagogika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-0991-7
9. **MÜHLPACHR, P., STANÍČEK, P.** *Geragogika pro speciální pedagogy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2510-7
10. **NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D.** *Vybrané kapitoly z porézní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1991. ISBN 80-7066-518-1
11. **ŠIMÍČKOVÁ – ČÍŽKOVÁ, J. a kol.** *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc, 2005. ISBN 80-244-0629-2
12. **TOŠNEROVÁ, T.** *Ageismus. Průvodce stereotypy a mýty o stáří*. 1. vyd. Praha: LF UK Praha, 2002. ISBN 80-238-9506-0
13. **ÚZ** *Úplné znění, trestní předpisy číslo 768*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-782-2
14. **VÁGNEROVÁ, M.** *Psychoptologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3
15. **VÁGNEROVÁ, M.** *Vývojová psychologie II*. 1. vyd. Praha: Karolinum 2007. ISBN 978-80-246-1318-5

- 16. VIDIVIČOVÁ, L.** *Věková diskriminace – ageismus: úvod do do teorie a výskytu diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh.* 1. vyd. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2005.
- 17. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol.** *Domácí násilí.* 1. vyd. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1
- 18. VOŇKOVÁ, J, MACHAČKOVÁ, R. a kol.** *Domácí násilí právní minimum pro lékaře.* 2. vyd. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-4026-0
- 19. VYKOPALOVÁ, H.** *Násilí na seniorech.* 1. vyd. Olomouc, 2002. ISBN 80-244-0409-5

Časopisy

- 1. MĚSIČNÍK POLICISTA.** *Domácí násilí páchané na seniorech.* 6. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2007. ISBN 80-239-2106-1

Elektronické zdroje

1. **AGEISMUS.** *Ageismus* [cit. 31. srpna. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<<http://www.ageismus.cz/?m=28&lang=cz#def>>
2. **ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN.** *Občanské poradny*. [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://obcanskeporadny.cz/obeti-trestnych-cinu>
3. **BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ.** *Informace*. [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bkb.cz/redaction.php?action=slovoredaction&idcategoryNode=258>>
4. **BRUNTÁL.** *Dům s pečovatelskou službou*. [cit. 27. února 2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.mubruntal.cz/>
5. **CENTRUM PRO POMOC OBĚTEM.** *Pomoc obětem*. [cit. 12. prosince 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.pomocobetem.cz/administrace/index.php?qmzi=39>>
6. **DOMÁCÍ NÁSILÍ.** *Informace*. [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.ks.sm/opzp/DomaciNasili/ke-stazeni.html>.>
7. **CHARTA PRÁV A SVOBOD STARŠÍCH OBČANŮ.** *Charta*. [cit. 18. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.fno.cz/archiv/stazeni/MUK-100501-vsetin-metodika08final.pdf=516>>
8. **JESENÍK.** *Penzion pro seniory*. [cit. 27. února 2011]. Dostupné na World Wide Web:<http://ppsjes.cz/o-nas.html>>
9. **KRIZOVA PORADNA D.** *O nás*. [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.d-os.net/>>
10. **KRNOV.** *Domov pro seniory*. [cit. 27. února. 2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.dskrnov.cz/inform.html>>
11. **LA STRADA.** *Služby pro klienty*. [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.strada.cz/cz/sluzby-pro-klientelu/214.html>>
12. **LIGA LIDSKÝCH PRÁV.** *Právní podpora*. [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: [http://lp.cz/Files/Files/pravni %20podpora%20nemajetnym/Neziskove%20 organizace.pdf # main](http://lp.cz/Files/Files/pravni%20podpora%20nemajetnym/Neziskove%20organizace.pdf#main)>

13. **MAGDALENÍUM.** *Základní informace.* [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=1070898>>
14. **OSOBLAHA.** *Domov pro seniory.* [cit. 20. února. 2009]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.osoblaha.cz/domov/index.php?nid=797&lid=CZ&oid=1644346>>
15. **OSN PRAHA.** *Dokumenty OSN.* [cit. 7. září. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.OSN.cz/dokumenty-OSN/>>
16. **PODNIKATEL.** *Zákon o přestupcích.* [cit. 30. srpna. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-200-1990-sb-zakon-o-prestupcich/cele-zneni>>
17. **PARLAMENT ČR.** *Listina.* [cit. 18. listopadu. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html> >
18. **POLICIE ČR.** *Senioři sobě.* [cit. 18. listopadu. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.policie.cz/clanek-seniori-sobe-627170.aspx>>
19. **PROFEM.** *proFem.* [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.profem.cz> >
20. **PSYCHOLOGIE.** *Psychologie dnes.* [cit. 7. září. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.portal.cz/psycho>>
21. **ROSA.** *Informace pro oběti domácího násilí.* [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.rosa-os.cz/informace-pro-obeti-domaciho-nasili/dulezite-kontakty>>
22. **SENIORŮ V KOMUNITNÍ KNIHOVNĚ.** *Metodika.* [cit. 18. listopadu. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.muk.cz/archiv/stazeni/MUK-100501-vsetin-metodika08final.pdf>>
23. **SPIRÁLA.** *Informace.* [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.spirala-ul.cz/cz.php?txt=kestazeni>>
24. **ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD.** *Informace.* [cit. 7. září. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod>>
25. **VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV.** *Informace.* [cit. 12. prosince. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.volny.cz/novjir/1210-dekl.html>>

26. WIKIPEDIA. *Senior* [cit. 30. srpna. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.wikipedia.org/wiki/Senior>>

27. ZÁKON O RODINĚ. *Zákon o rodině.* [cit. 30. srpna. 2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://www.zakony.kurzy.cz/94-1963-zakon-o-rodine/cast-3-hlava>>

Seznam grafů

Graf č. 1 Pohlaví respondentů.....	71
Graf č. 2 Rodinný stav respondentů.....	72
Graf č. 3 Věkové rozmezí respondentů.....	73
Graf č. 4 Prostředí respondentů, ve kterém žijí.....	74
Graf č. 5 Oběť trestné činnosti.....	75
Graf č. 6 Znáte nějakého seniora, který se stal obětí trest TČ.....	76
Graf č. 7 Myslíte si, že se senioři stávají častěji oběťmi TČ, než mladší věková populace... 77	
Graf č. 8 Stávají se dle Vašeho názoru ze seniorské populace častěji oběťmi TČ ženy nebo muži.....	78
Graf č. 9 Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější druh TČ páchaný na seniorech.....	79
Graf č. 10 Informoval Vás někdo ve Vašem okolí o preventivních opatřeních, které snižují riziko stát se obětí TČ nebo domácího násilí.....	81
Graf č. 11 Snažíte se předcházet nějakým způsobem, stát se obětí TČ.....	82
Graf č. 12 Jakou finanční hotovost míváte u sebe při nakupování.....	83
Graf č. 13 Máte pro případ krizové intervence nachystané nějaké bezpečnostní opatření....	84
Graf č. 14 Znáte nějaké organizace, které poskytují pomoc obětem TČ.....	85
Graf č. 15 Znáte neziskovou organizací Bílý kruh bezpečí, která poskytuje pomoc obětem TČ	86
Graf č. 16 Umíte si v případě, že Vás doma osloví nějaký pracovník (<i>např. revizní technik plynu</i>) ověřit jeho totožnost	87
Graf č. 17 Pouštíte si do bytu prodejce, kteří nabízejí různé druhy zboží.....	88
Graf č. 18 Kde se dle Vašeho názoru, nejčastěji stávají oběti TČ senioři.....	89
Graf č. 19 Znáte nějaké preventivní projekty Policie ČR zaměřené na seniory.....	91

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Pohlaví respondentů.....	70
Tabulka č. 2 Rodinný stav respondentů.....	71
Tabulka č. 3 Věkové rozmezí respondentů.....	72
Tabulka č. 4 Prostředí respondentů, ve kterém žijí.....	73
Tabulka č. 5 Oběť trestné činnosti.....	75
Tabulka č. 6 Znáte nějakého seniora, který se stal obětí trest TČ.....	76
Tabulka č. 7 Myslíte si, že se senioři stávají častěji oběťmi TČ, než mladší věková populace.	77
Tabulka č. 8 Stávají se dle Vašeho názoru ze seniorské populace častěji oběťmi TČ ženy nebo muži.....	78
Tabulka č. 9 Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější druh TČ páchaný na seniorech.....	79
Tabulka č. 10 Informoval Vás někdo ve Vašem okolí o preventivních opatřeních, které snižují riziko stát se obětí TČ nebo domácího násilí.....	80
Tabulka č. 11 Snažíte se předcházet nějakým způsobem, stát se obětí TČ.....	82
Tabulka č. 12 Jakou finanční hotovost míváte u sebe při nakupování.....	83
Tabulka č. 13 Máte pro případ krizové intervence nachystané nějaké bezpečnostní opatření.....	84
Tabulka č. 14 Znáte nějaké organizace, které poskytují pomoc obětem TČ.....	85
Tabulka č. 15 Znáte neziskovou organizaci Bílý kruh bezpečí, která poskytuje pomoc obětem TČ.....	86
Tabulka č. 16 Umíte si v případě, že Vás doma osloví nějaký pracovník (<i>např. revizní technik plynu</i>) ověřit jeho totožnost	87
Tabulka č. 17 Pouštíte si do bytu prodejce, kteří nabízejí různé druhy zboží.....	88
Tabulka č. 18 Kde se dle Vašeho názoru, nejčastěji stávají oběti TČ senioři.....	89
Tabulka č. 19 Znáte nějaké preventivní projekty Policie ČR zaměřené na seniory.....	90

Přílohy

Příloha č. I: Statistika kriminality v Bruntálském regionu

Příloha č. II: Kazuistiky případů TČ na seniorech v Bruntálském regionu

Příloha č. III: Kontakty organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů (nevládní organizace, státní instituce)

Příloha č. IV: Rozhovorové schéma

Statistika kriminality ÚO Bruntál

rok 2009

1-9/2010

• Celkem

2.247

1709

• Loupeže

33

18

• Krádeže na osobách

50

35

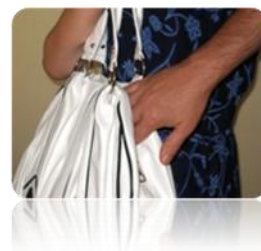
• Podvody

77

52

Krádeže na osobách

➤ krádež

- Dne 19.6.2010 po osmé hodině večerní odcizil při oslavách Dne města Bruntál na náměstí poškozené 70leté ženě dámskou kabelku, kterou měla celou dobu položenou pod stolem u své nohy aniž by se od ní vzdálila. Celková škoda 2.860 Kč včetně mobilního telefonu.

Krádeže na osobách

➤ krádež

➤ porušování domovní svobody

- **Dva případy, kdy se jednalo o stejné pachatelky:**
 - ☐ 1) Dne 9. 2. 2010 v obci Třemešná – Rudíkovy vstoupily dvě ženy, bez užití násilí pod záminkou prodeje textilních dek do rodinného domu. Zde z místnosti obývacího pokoje odcizily na stole z volně odložené kabelky finanční hotovost ve výši 14.000 Kč a dále z peněženky umístěné v kabelce částku 350 Kč. Dále se v rod. domě ženy pohybovaly, kdy z neuzamčené skříně z obývací místnosti odcizily šperky: 2 snubní prsteny, 1 zlatý náramek, 2 zlaté řetízky, jeden přívěsek. Celková škoda 22. 600 Kč.

Krádeže na osobách

- 2) Dále dne 19.3.2010 v době okolo 15:30 hodin pachatelky vnikly ze zadní části přes kotelnu do **neuzamčeného rodinného domu** v obci Svobodné Heřmanice starších majitelů domu. Zde jedna z žen prohledávala skříň v místnosti ložnice, kterou si **otevřela klíčem zasunutém v zámku**, přitom byla vyrušena majitelem, který se snažil chránit svůj majetek a pokusil se ženy v domě zajistit do příjezdu PČR, což se mu nepodařilo, kdy ženy stačily z místa činu uniknout aniž by něco z domu odcizily, či způsobily jinou škodu.

Loupeže

➤ loupež

- Dne 13.1.2010 v době okolo 15,20 hodin v Krnově na ulici 9. května přistoupil neznámý pachatel zezadu k 63leté ženě a chytil ji za kabelku, kterou si v danou chvíli nesla v ruce. **Pachatel se snažil kabelku zmocnit, ale žena se aktivně bránila a o kabelku se s ním přetahovala. Pachatel ji strhl na zem, kde s ní cloumal ve snaze jí kabelku vytrhnout.** Žena následně po tomto útoku kabelku uvolnila a pachatel ji odcizil a z místa utekl. Majitelce kabelky vznikla celková škoda okolo 2 200 Kč. Při útoku žena neutrpěla zranění.

Podvody

➤ podvod

- Rýmařovští policisté v prosinci loňského roku řešili podvodné jednání pachatelů při prodeji zboží na předváděcí akci údajné firmy z Mělníku v Rýmařově. Zde bylo vylosováno několik účastníků, kterým byla nabídnuta výhodná cena s bonusem. **Tři z vylosovaných si na této akci zakoupili sady nádobí, které mělo být titanové s diamantovou úpravou.** Cena jedné sady i s bonusem činila 25 tisíc Kč. S pachateli sepsali kupní smlouvy, ve kterých bylo uvedeno, že zakupují titanové nádobí včetně bonusu. **Doma po rozbalení zboží zjistili, že zakoupené nádobí je litinové s teflonovou úpravou.** Celková škoda 75 tisíc Kč.

Podvody

➤ podvod

- Další případ loňského roku se odehrál v obci Lomnice. Zde pachatelka špatně mluvící česky, snědší barvy pleti, kratších tmavých vlasů schovaných pod kšiltovkou zazvonila na zvonek u rodinného domu starších občanů. **Pod záminkou, že rozdává starobním důchodcům dárky vnikla i přes výslovný nesouhlas majitele dovnitř.** Dárkem měla být ovčí deka, za kterou požadovala pouze uhrazení poštovného a balného. **Při tomto jednání mu žena vytrhla z ruky obálku s penězi a odcizila přes 15 tisíc Kč.** Po krádeži z domu ihned utekla k vozidlu, kde nastoupila jako spolujezdec a odjela.

Podvody

➤ podvod

- **V pátek 9.7.2010 na Albrechticku došlo ke dvěma případům okradení seniorů o jejich životní úspory.**
- 1) První případ se odehrál v dopoledních hodinách, kdy dva pachatelé (muž a žena), vstoupili na neoplocený pozemek rodinného domu 85leté majitelky, které začali nabízet prostěradla. Žena předstírala prodej a bránila poškozené ve výhledu. Muž mezitím vnikl do domu a v kuchyni vzal obálku s finanční hotovostí 29 tisíc Kč. Také z peněženky, kterou zahlídl při odchodu z domu odcizil 3700 Kč, ty ale ve spěchu na chodbě vytratil. Poté odjeli vozidlem tmavé barvy.

Podvody

➤ podvod

- 2) V druhém případě přišel manželský pár ve věku kolem 75let celkem o 142 tisíc Kč. Opět v dopoledních hodinách nezajištěnými dveřmi vstoupili pachatelé do chodby rodinného domu a začali přítomné majitelce nabízet ke koupi tentokrát vlněnou deku. Zde použili stejnou fintu jako v předchozím případě a to, že deku před ní žena roztáhla a další pachatel tak pronikl do domu, který prohledal a odcizil uvedenou finanční hotovost. Pachatelka hovořila lámanou polštinou, češtinou a třetím cizím jazykem.

Podvody

➤ podvod

- **S dalším způsobem podvodného jednání se setkala 80letá seniorka z Bruntálska.** Dne 24.8.2010 poškozenou telefonicky kontaktoval neznámý muž, který se představil jménem jejího vnuka. **Požadoval po ní 80 tisíc Kč na koupi auta.** Žena v domnění, že se jedná o jejího vnuka řekla, že žádné peníze doma nemá. Po chvíli volal znovu, že už potřebuje pouze 40 tisíc Kč, protože půlku peněz už sehnal jinde. Paní opět konstatovala, že doma žádné peníze nemá a na to jí pachatel řekl, že jí objedná taxík, který ji doveze do banky a zpět domů. **S ním tedy odjela peníze vybrat a po dalším telefonátu předala 40 tisíc Kč muži, který čekal před domem v domnění, že se jedná o vnukova kamaráda.**

Příloha č. III Kontakty organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů (nevládní organizace, státní instituce)

Liga lidských práv

Liga lidských práv poskytuje v oblasti trestní spravedlnosti vedle analytické a legislativní činnosti právní poradenství a podporu vybraným skupinám osob, zejména obětem:

- násilných trestných činů policistů,
- rasově motivovaných trestných činů,
- trestných činů ze strany zdravotnického personálu.

adresa:

Cejl 43, 602 00 Brno

tel: 545 210 446

fax: 545 240 012

e-mail: brno@llp.cz

www.llp.cz

Poradenství obětem trestných činů obecně

Bílý kruh bezpečí

adresa:

Duškova 20

150 00 Praha 5

tel.: 257 317 100(10)

fax: 251 512 299

mail: bkb@bkb.cz

www.bkb.cz

Poradny Bílého kruhu bezpečí: Praha, Brno, Olomouc, Ostrava, Plzeň, Pardubice

http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=341

Asociace občanských poraden

Specializované komplexní poradenství obětem trestných činů

<http://www.obcanskeporadny.cz/content/view/316/45/>

Občanská poradna Beroun

Na Příkopě 211/1

Beroun 266 01

tel.: 311 625 206

mobil: 604 272 576

e-mail: info@opberoun.cz

více na www.opberoun.cz

Občanská poradna Nymburk

nám. Přemyslovců 14/11

Nymburk 288 02

tel./fax: 325 511 148

mobil: 737 104 928

e-mail: poradna.nymburk@centrum.cz

více na www.opnymburk.cz

Občanská poradna Třebíč

úterý 9–12, čtvrtek 13–16

(nutnost telefonického objednání)

Prerovského 6, 674 01 Třebíč

tel.: 568 845 348

Občanská poradna TRIADA, Brno

úterý 13–16, pátek 9–12

Orlí 20, 602 00 Brno

tel.: 542 221 499

Viktima

Šafaříkova 952

686 01 Uherské Hradiště

e-mail: viktima@seznam.cz

<http://www.viktima.cz/main.php?id=templates/zakladni-udaje>

Probační a mediační služba

Radu vám rovněž poskytne některé ze středisek Probační a mediační služby ve vašem regionu.

Adresář středisek v jednotlivých regionech najdete zde:

http://www.pmscr.cz/download/Adresar_PMS_200608.pdf

(dostupné na Worl Wide Web:[http:// www .llp.cz/_files /file/pravni%20 podpora%20 nemajetnym/Neziskove %20organizace.pdf](http://www.llp.cz/_files/file/pravni%20podpora%20nemajetnym/Neziskove%20organizace.pdf), cit. dne 26.12.2010)

Příloha č. IV Rozhovorové schéma

Rozhovor

Vážená respondentko, vážený respondente.

Jsem studentem Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, v magisterském studijním programu, obor *Speciálně pedagogická andragogika*. Téma diplomové práce jsem si vybral:

Kriminalita páchaná na seniorech fenomén současnosti.

Součástí diplomové práce je šetření formou řízeného rozhovoru u cílové skupiny seniorů Bruntálského a Jesenického regionu. Cílem je zjistit skutečnosti v problematice trestné činnosti páchané na seniorech. Touto cestou bych Vás rád požádal o spolupráci při šetření dané problematiky, která bude zaměřená na oblast oběti trestných činů a prevence.

Rozhovor je zcela anonymní a bude využit pouze pro zpracování praktické části diplomové práce. Děkuji Vám za spolupráci

S pozdravem Bc. Petr Houdek

ZÁKLADNÍ INSTRUKCE:

- Pokud to respondent zvládne, může být rozhovor použit **ve formě dotazníku**, kdy respondent odpovídá na položky písemně sám. Ve většině případů však povedeme s respondentem **řízený rozhovor a zaznamenávat údaje budeme sami**. (Nejvhodnější variantou je nahrávat rozhovor na diktafon a zpětně přepisovat.) Kromě **zakroužkování příslušné varianty** je nezbytné některé volby i písemně **okomentovat**. (Prostor pro jednotlivé odpovědi prosím libovolně dle potřeby zvětšete.)
 - Nemusíme striktně dodržet pořadí položek řízeného rozhovoru.
 - Formulace otázek lze libovolně uzpůsobit aktuální situaci a možnostem chápání respondenta. (Mnohé formulace jsou složitěji formulované, takže by bez Vašeho vysvětlení mohly být pochopeny zkresleně.) Také dle aktuální situace vycítíte, zda je vhodné pokládat všechny otázky, nebo některé vynechat.
-

I. ZÁKLADNÍ ÚDAJE:

RESPONDENT:

1. Datum vedení řízeného rozhovoru:

2. Vaše pohlaví: a)žena b)muž

3. Rodinný stav: a)svobodný/á b)vdaná/ženatý c)rozvedený/á d) vdovec/vdova

4. Věk:

5. Místo bydliště (město):

6. Kde respondent žije (sám v bytě, s rodinou, v domově pro seniory, v domech s pečovatelskou službou apod.)

II. PREFERENCE JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ:

Po zjištění základních identifikačních údajů seznámíme tázaného respondenta s jednotlivými oblastmi týkající se tématu **kriminality páchané na seniorech**, ke kterým se vztahují jednotlivé položky rozhovoru. Rozhovor můžeme začít oblastí, kterou respondent považuje za nejdůležitější, nebo můžeme dotazovaného nechat vybrat, kterou oblastí by chtěl začít, nebo můžeme v hovoru postupovat dle řazení jednotlivých položek v rozhovoru.

III. POLOŽKY K JEDNOTLIVÝM OBLASTEM:

Rozhovor bude rozdělen do 2 oblastí:

- 1) **PROBLEMATIKA OBĚTI TRESTNÉHO ČINU** (dále TČ)
- 2) **OBLAST PREVENCE**

1) **PROBLÉMATIKA OBĚTI TČ.**

7. Stali jste se někdy obětí trestného činu?

a) ANO b) NE

8. Pokud ano, vysvětlete o jaký druh TČ se jednalo? (např. domácí násilí, majetková TČ apod.) _____

9. Znáte z okolí nějakého seniora, který se stal obětí trestného činu?

a) ANO b) NE

10. Myslíte si, že se senioři stávají častěji obětmi TČ než mladší věková populace?

a) ANO b) NE Vysvětlete prosím: _____

11. Stávají se dle Vašeho názoru ze seniorské populace častěji obětmi TČ?

a) ŽENY b) MUŽI

12. Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější druh trestné činnosti páchaný na seniorech: (vyznačte)

a) krádež b) podvod c) domácí násilí d) násilná trestná činnost e) jiný druh TČ?

Uveďte prosím: _____

2) OBLAST PREVENCE

13. Informoval Vás někdo ve Vašem okolí o preventivních opatřeních, které snižují riziko stát se obětí TČ nebo domácího násilí?

a) ANO b) NE

14. Pokud ano, uveďte prosím, kdo Vás informoval o preventivních opatřeních a čeho se to týkalo: _____

15. Snažíte se předcházet nějakým způsobem, stát se obětí trestného činu?

a) ANO b) NE

16. Pokud ano, uveďte jakým způsobem? (např. bezpečnostní zámek na dveřích, slzný plyn, panoramatické kukátko, apod.)

Uveďte

prosím: _____

17. Jakou finanční hotovost míváte u sebe při běžném nakupování?

a) do 200 Kč b) do 500 Kč c) 1000 Kč d) platební karta

18. Máte pro případ krizové situace nachystané nějaké bezpečnostní opatření (např. důležitá telefonní čísla Policie ČR)

a) ANO b) NE

19. Uveďte, na koho byste se obrátili v případě toho, že byste se stali obětí TČ?

a) Policie ČR b) Městská policie c) lékař d) psycholog e) jiný pracovník

Uveďte prosím: _____

20. Znáte nějaké organizace, které poskytují pomoc obětem trestných činů?

a) ANO b) NE

21. Pokud ano, tak uveďte prosím, které organizace znáte: _____

22. Znáte neziskovou organizaci Bílý kruh bezpečí (BKB), který poskytuje pomoc obětem TČ a domácího násilí?

a) ANO b) NE

23. Umíte si v případě, že Vás osloví doma nějaký pracovník (např. revizní technik plynu) ověřit jeho totožnost?

a) ANO b) NE

24. Pouštíte si do bytu prodejce, kteří nabízejí různé druhy zboží?

a) ANO b) NE

25. Kde se dle Vašeho názoru nejčastěji stávají oběti TČ senioři?

a) doma b) na ulici c) v dopravním prostředku d) jinde?

Uveďte prosím _____

26. Znáte nějaké preventivní projekty Policie ČR zaměřené na seniory?

a) ANO b) NE

27. Pokud ano uveďte:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Petr Houdek
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	doc. PhDr. PaedDr. Krejčířová Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Kriminalita páchaná na seniorech fenomén současnosti
Název v angličtině:	The crime committed against seniors phenomenon currently
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá problematikou Kriminality páchané na seniorech. Je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Cílem diplomové práce bylo získat poznatky (informace), o problematice kriminality na seniorech jako fenoménu současnosti. Zaměřená byla na oblast prevence s cíle co nejvíce si ověřit u seniorů praktické schopnosti a dovednosti jak předcházet možnosti stát se obětí trestného činu. K tomuto účelu byl realizován průzkum pomocí rozhovorové metody, kterého se zúčastnilo 50 respondentů z Bruntálského a Jesenického regionu.
Klíčová slova:	Definice stáří, senior, kriminalita, viktimologie, klasifikace obětí a pachatelů trestného činu, druhy trestné činnosti, domácí násilí, druhy prevence kriminality, neziskové organizace zabývající se pomocí obětem trestných činů.
Anotace v angličtině:	The dissertation deals with problem of crimes committed against seniors. It is divided into theoretical and practical part. The aim of this thesis was to gain some information about problem of crime against seniors as the phenomenon of present days. It has focused in the area of prevention with the aim as possible to verify the seniors' practical skills to avoid being a victim of crime. For this purpose a survey was carried

	out using the method of interviews, attended by 50 respondents from Bruntál and Jeseník region.
Klíčová slova v angličtině:	Definition of old age, senior, crime, victimology, classification of victims and perpetrators of crime, types of crime, domestic violence, types of crimes preventions, non-profit organizations dealing with assisting for victims of crime.
Přílohy vázané v práci:	<p>č. I: Statistika kriminality v Bruntálském regionu</p> <p>č.II: Kazuistiky případů TČ na seniorech v Bruntálském regionu</p> <p>č. III: Kontakty organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů (nevládní organizace, státní instituce)</p> <p>č. IV: Rozhovorové schéma</p>
Rozsah práce:	101 stran
Jazyk práce:	Český jazyk